

MLADIKA

ISSN 1124 - 657X

ŠT.10

DECEMBER 2001

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

č 67

II 117 986 2001

900101314,10

COBISS

L. 5000
€ 2,60

Božič kot klic k Pristnemu	01
Zvone Štrubelj:	
Drzne božje sanje o miru	02
Vladimir Kos: Njej, ki Je ne morem pozabiti	02
Liljana Filipčič Corva:	
Skozi oči otroka	03
Vladimir Kos: Novi Daljni Vzhod	03
Vladimir Kos: pesmi	04
Irma M. Ozbalt: Mavrice	05
Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da	09
Maria A. Oppelt Oppelli: Baragova knjižnica v Avstraliji	10
Peter Merku: Iz spominov na starše (XVI.)	12
Ivo Jevnikar: Iz arhivov in predalov: Dva zapisa	14
Anica Perpar: Pesmi	16
Mihaela Mravljak: Pesmi	17
Mitja Petaros: Razstava kovancev v naših krajih	19
Antena	21
Ocene:	
Knjige: M. Kambič, Doživetja sredi mojega stoletja (A. R.); Razni, Pisatelji za mir (N. Zaghet).	
Razstave: Galerija Cartesius v novih prostorih (M. Jevnikar); Kipar Matjaž Počivavšek v Benetkah (I. Žerjal); Zemlja, ogonj in... kava (M. Jevnikar)	28
Knjižnica Dušana Cerneta (št. 37)	32
Na platnicah: Za smeh; Listnica uprave	
Priloga: RAST 08 - 2001	

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija,
ulica Donizetti 3
tel. 040-370846; fax 040-633307
urednistvo@mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič

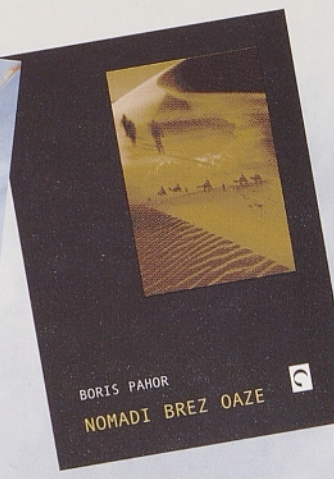
Izdaja: Mladika z.z.o.o.
Reg. na sodišču v Trstu št.193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane
5.000 lir. Celoletna naročnina za
Italijo 40.000 lir; nakazati na poštni
tekoči račun 11131331 – Mladika -
Trst. Letna naročnina za Slovenijo
in druge države 45.000 lir (ali
enakovreden znesek v tuji valuti),
po letalski pošti 55.000 lir.

Tisk: Graphart snc - Trst

NOVO!

**TIK PRED BOŽIČEM SO IZ TISKARNE PRIŠLE
TRI NOVE KNJIGE TRŽAŠKIH AVTORJEV, KI
JIH POSEBEJ PRIPOROČAMO NAŠIM BRALCEM**

**VSEM BRALCEM, NAROČNIKOM IN SODELAVCEM
VOŠČIMO SREČEN BOŽIČ
TER USPEHOV POLNO IN ZDRAVO
NOVO LETO 2002!**

UREDNIŠTVO IN UPRAVA MLADIKE

**SLIKA NA PLATNICI: Cerkevni pevski zbor z Repentabra na
letošnji Pesmi jeseni v organizaciji ZCPZ iz Trsta (foto KROMA)
in božični motiv, ki ga je narisal Štefan Pahor.**

UREDNIŠKI ODBOR: Jadranka Cergol, Liljana Filipčič, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgo-
vorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž
Simčič, Breda Susič, Neva Zaghet, Zora Tavčar in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Marija Češcut, Danilo Čotar, Diomira Fabjan
Bajc, Ivo Kerže, Lučka Kremžar De Luisa, Peter Močnik, Aleksander Mužina, Milan
Nemac, Adrijan Pahor, Štefan Pahor, Bruna Pertot, Marijan Pertot, Mitja Petaros, Ivan
Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Andrej Zaghet, Edvard
Žerjal in člani uredniškega odbora.

Božič kot klic k Pristnemu

Kristusovo rojstvo ostaja Kristusovo rojstvo, osrednja točka v zgodovini človeštva, a obhajanje tega praznika je različno. Prav posebna različnost bo zaznamovala tudi letošnji božič. To bo prvi božič po 11. septembru, datumu, ki je, kot vidimo, usodno zarezal ne samo v dušo Združenih držav Amerike, ampak v dušo sveta. Vse kaže, da bosta njujorška dvojčka vrgla svojo tragično senco tudi na naše božično občutje, na naše krščanske jaslice.

Na naše jaslice ali na njihovo lažno idiličnost?

Tudi če pustimo ob strani tiste, ki Kristusa ne sprejemajo, se uveljavlja tudi med domnevnimi kristjani nekakšno lahkoumno, potrošniško doživljanje božičnih praznikov, v katerem izginja njihova pristna skrivnost.

“Septembrsko občutje”, da ga tako imenujemo - novo občutje tragičnosti sveta in krhkosti vsega človeškega vključno z najmodernejšimi jumbojeti - jemlje našim jaslicam njihovo potrošniško idiličnost in jih vzpostavlja v njihovem bivanjskem realizmu.

Prihod Bogočloveka se nam prikazuje v svoji dejanski zgodovinski resničnosti, kjer ni bilo nič idiličnega.

To je bila resničnost mladega in ubogega zakonskega para, ki se je sredi zime zaradi birokratske dolžnosti odpravil kakih stotrideset kilometrov daleč peš. To je bila resničnost nekega prenočišča, ki ni bilo niti najskromnejše gostišče, ampak ovčji hlev. To je bila morasta resničnost nekega kraja, kjer je krvav star tiran prežal na Novorojenca. To je bila takoj potem krvava resničnost nekega pokola, nekega pobega ogrožene družinice v Egipt.

V sanjskost se odevajo moderni miti, od marksizma do new agea: a kakor je polno realizma Kristusovo rojstvo, tako ostaja realistično, umerjeno na bistvene človeške mere, Kristusovo sporočilo.

Tudi za našo slovensko zamejsko skupnost.

Dejstvo je, da je slovenska zavest v zdomstvu, predvsem v Ameriki (da o argentinskem “čudežu” sploh ne govorim...), najdelj vztrajala tam, kjer je bila usidrana na krščanskih okopih. Ti so vzdržali najdelj, delj ob liberalnih in socialističnih. To stvarno pomeni: kjer je kopnela vera, tam je kopnela tudi narodna zavest. To je preverjena zakonitost, kateri ne more ubežati niti zamejska stvarnost, čeprav ji zemljepisna soseščina z matično domovino daje neko večjo psihološko zaslonbo. Zato utrjevati krščansko zavest tudi v zamejstvu ne more pomeniti kaj drugega kot istočasno utrjevati narodno zavest. Za vrednoto ob vrednoti gre, za dve občujoči posodi, ki družno merita duhovno konzistentnost neke skupnosti.

Krščanstvo ni samo vera. Je tako rekoč avtomatično tudi upanje, torej zaupajoč pogled v zasebno in narodovo prihodnost. Ta se kristjanu ne sme prikazovati kot kaotični vrtinec slepe slučajnosti, ampak kot sicer večkrat nedoumljivo, a v svojem bistvu smotrno dogajanje pod režijo Vsemogočnega, Vsevednega in Vseljubečega.

Za zamejskega človeka, le prevečkrat obleganega ob občutka ogroženosti in nemoči, od objesti vladajočega nacionalizma in matičnega indiferentizma, nič ne more biti bolj zdravilno in poživljajoče kot vera v Njega, ki je rekel tudi zamejskemu slovenskemu kristjanu NE BOJ SE!

Ob novem realizmu jaslic naj bi se zbudil tudi novi realizem sklepov za prihodnost: ne klatiti po oblakih, po praznem svetovljanstvu, ampak delati za krščansko in slovensko stvar tam, kamor Te je Previdnost postavila, v zvestobi slovenski šoli in slovenski cerkvi, slovenskemu odru in slovenski knjigi.

Obojna zvestoba, krščanstvu in narodu, je prej zvestoba malemu kot velikemu, prej skritemu kot vidnemu, prej delovnemu kot nastopaškemu, prej ponižnemu kot protagonističnemu. Je zvestoba pristnemu. Tistemu Pristnemu, po katerem je zaklical naš veliki Srečko Kosovel.

Alojz Rebula

Božič 2001

Drzne božje sanje o miru

"Pridite, pojdimo na Gospodovo goro." S prero-
kom Izaijem smo tudi v letošnjem adventnem času
stopili na pot pričakovanja. Pomagali smo prižgati
sveče na adventnem vencu človeštva. S svetlobo
upanja smo skušali zdraviti vojne rane človeške
zgodovine.

Ali nas bo letošnji Božič našel bolj zrele in bolj
pogumne na dolgi poti upanja? Ali si upamo sanjati
z drznimi božjimi sanjami?

Bog nam po preroku govori, da gremo zagotovo
naproti dnevu vesoljne sprave: *"Svoje meče bodo
prekovali v lemeže in svoje sulice v srpe. Narod ne
bo več vzdignil meča proti narodu, ne bodo se več
učili vojskovanja"* (Iz 2,3-4).

Tudi stvarstvo željno pričakuje uro vesoljnega
miru, tako kot je zapisal isti videc: *"Volk bo prebi-
val z jagnjetom in panter bo ležal s kozličem.
Teliček in levček se bosta skupaj redila, majhen
deček ju bo poganjal. Krava in medvedka se bosta
skupaj pasli, njuni mladiči bodo skupaj ležali in lev
bo jedel slamo kakor govedo. Dojenček se bo igral
nad gadjo luknjo in komaj odstavljeni bo iztezal
svojo roko v modrasjo odprtino"* (Iz 11,6-7).

Odrešenje za človeka, za vse človeštvo in za vse
stvarstvo, tako verujemo kristjani, prihaja v Jezusu
Kristusu. Kot pravi Janez Krstnik, njegov predhod-
nik: *"On nas bo krstil s Svetim Duhom in z ognjem"*.

Krst v Svetem Duhu in v ognju je del skrivnosti
Učlovečenja. *"Bog je tako ljubil svet, da mu je dal
svojega Edinorojenega Sina."* Dokler ogenj ljubez-
ni ne bo použil nasilja, ki je v človekovem srcu in
izničil leglo samoljubja, ki je vir nestrpnosti in
vojne, ne bo miru. Ogenj, ki gori počasi. Počasi,
vendar vztrajno, saj ga razpihava božji, Sveti Duh.

Do takrat nam je namenjeno hoditi po romarski
poti upanja in trdno verjeti božjim sanjam o odreše-
nem človeku in o uri vesoljnega miru.

Do takrat tako kot Marija romamo na Gospodovo
goro in pojemo v veselem pričakovanju: *"Moja duša
poveljuje Gospoda in moj duh se raduje v Bogu,*

mojem Zveličarju." Z njo rojevamo svetu Odrešeni-
ka, z njo prižigamo luči upanja. Tako kot Elizabeta
blagoslovljamo drug drugega z besedami poguma:
blagoslovljena naj bo tvoja pot, blagoslovljen tvoj
napor pri ustvarjanju miru in sožitja, blagoslovljeno
tvoje pričakovanje odrešenja: v sebi, v tvojih dragih,
v človeštvu in v vesoljnem stvarstvu.

Skupaj stopamo na Gospodovo goro, na goro
upanja. To je milost letošnjega Božiča.

Zvone Štrubelj

Vladimir Kos

Njej, ki Je ne morem pozabiti

*Skrbno Ga v jaslice iz rok polaga,
ovojček vsak še enkrat Mu zrahlja.
Obrne se, pokima tja na prag;
pastirjev tropa v coklah tiho čaka.*

*Smehljaje jim pokaže svoje Dete:
kako zamaknjeni Ga gledajo!
Golido mleka s hlebom sira vred
bi skoraj pozabili nesti k ognju.*

*En star pastir se komaj kdaj premakne,
ne upa mrtvih si oči naprej.
Za roko Ona vodi mu korak,
roko mu vodi k Deteta odeji.*

*In v tem trenutku slepi mož spregleda,
na belo brado mu teko solze,
Ni malce orošen še Njen pogled? ...
Mušico z Detetovih lic odzene.*

*Marija, ne zameri mi te pesmi,
saj v Svetem pismu teh detajlov ni.
A Ti si zmeraj Mamica nebes -
kot v noči betlehemskega Božiča.*

Skozi oči otroka

Prebrala sem odlomek, kjer je pisatelj opisal mamino smrt, in hudo mi je bilo zanj. Ko jo je izgubil za vedno, je bil še otrok...

Ni mi bilo težko sočustvovati z njim, saj vem, kaj otroku pomeni mama. Kako težko jo pričakuje, kako se je veseli, ko jo spet vidi in jo ima, vso zase. In kako zvečer mirno zaspi v njenem toplem objemu.

Človeška tragedija danes pa je v tem, da je takih, srečnih otrok vse premalo. Vojne, revščina, izkoriščanje ropajo otrokom po celem svetu njihovo osnovno pravico: biti srečen.

Zakaj sem se rodil? Zato, da trpim? In zakaj prav na tem koncu zemlje, kjer je en sam pekel?

Otroci v Afganistanu bodo ta božič gotovo še najbolj prisotni v naših mislih. Otroci, ki so primorani prositi miloščino, zato da svojim družinam pomagajo za preživetje. Otroci, ki so prehitro izgubili svoje otroštvo, niso pa izgubili nasmeha. Res presenetljivo. Nasmeh je vendar odraz veselja. Oni pa nimajo za kaj biti veseli. In vendar, to je otroška duša.

Štefan Pahor: »... in dali so mu ime Jezus.«

Vladimir Kos

Novi Daljni Vzhod

*Je Novo leto vredno nove pesmi?
Kot vsako leto prvi januar
v špalirju trdoživih vrst dreves
se sklonijo bogovom na oltarju,
v veliko skrinjo vržejo darove.
Z dlanjo ob dlan udarijo v pozor,
da jih zbude, bogove večnih snov.
Le molk rosi iz njihovega dvora.*

*A Novo leto na skrivaj prepeva
z besedami šumečega morja.
Oblaki stihe vežejo v pripev,
ravnine se objemajo z gorami -
ker Tisti, ki zares ne neha biti,
vsak dan na novo daje moč stvarjem.
In kar s ponavljanjem nam jemlje vid,
na novo isti stari kraj zavzema.*

*O, Novo leto, praznik vseh novosti!
Pobožal staro bom kamelijo,
spoštljivo šel čez star, usločen most,
poljubil na skrivaj bom kruha skorjo.
Teh tristopetinšestdeset začetkov -
bom v starem mestu doživeti smel?
Še danes z molkom grem po star Obet,
obrišem prah z domačega razpela.*

Zato je nemogoče, da bi človek danes ne verjel, da se je Jezus rodil za vsakega človeka, za vsakega nesrečnega otroka. Čeprav za Deteta rojenega v Betlehemu ne bodo nikoli slišali, On se je rodil, zato da jih odreši.

Gotovo vojna in nasilje ne privedeta do dobrega.

Dobro se rojeva v srcu, v srce pa naj stopi Dete, ki s svojim otroškim nasmehom prerodi dušo, misli in želje. Ni enostavno sprejeti Otroka. Ko pa ga sprejmeš, postane svet lepši. In betlehemijski Otrok je edino naše upanje, da bo hudobija premagana, z njo pa vse nesreče, ki jih povzroča.

Liljana Filipčič Corva

(Prilogo sta pripravili Liljana Filipčič Corva
in Nadja Roncelli)

Vladimir Kos

Svetonočna stava

To pesem pojem tistim, ki smo sami.
Med kamni sten in cest - na svet' večer.
Brez povabila: kam naj gremo, kam?
Nocoj vsak dom smehlja je vhod zapira.

In vendar pojem: nismo čisto sami.
V srca že starem nabiralniku
leži vabilo - k pravim jaslicam:
prav blizu so in prav ob vsaki uri.

Ko leščerbo srca na tla postaviš,
se zlahka skloniš k drobnim jaslicam.
Na slami spi, pokriva plašč Ga plav -
morda je Jožefov, morda je Mamin.

Za nas se je rodil, Smehlaj Ljubezni!
Nekoč da strga krinko z lica Zla.
In stavim, da bo nekaj kakor vez,
od Njega vez, naš svet samot obdalo.

Ob kandelabru japonskega poletja

Ob oleander, rožni kandelaber,
sloni poletja zadnji nasmehlaj.
O, koliko prijetnih dni pozab
poslavljaljoči se vsak cvet obdaja!

Kot da tako bi res ne smelo biti,
morje odnaša oleandru cvet
za cvetom v svet globine, v molku skrit,
kjer hrup na bregu ga ne more vzeti.

Na vzhodu zbirajo se v trop vetrovi,
morda tajfun spet načrtujejo.
A kandelaber z lučkami cvetov
stoji uprt navdijl v visoko gori.

Še zdaj stoji, čeprav so staro cesto
za tok turistov asfaltirali,
in oleander, že razpokan les,
so vrgli v jarek pod tovornim tirom.

Še ena zdravica za Novo leto

(v slogu japonske pesmi "tanka" z vrsticami
po 5, 7, 5, 7, in 7 zlogov.)

Srečen začetek
vsem knjige prijateljem!
Misli, ujetje
v vrč, poln zdravega vina,
čakajo na svet objem.

Nova oda naši stari veri

Še z eno skrivnostjo Te smemo obdati,
"ki sklanjaš nad srcem se Božjim, ljubeč".
Ni laž ne utvara, da naša si Mati -
kdo pel bo o Tvoji ljubezni preveč?

S telesom in dušo uživaš nebesa,
in vendar nas čuješ, ki vidiš zemljo:
v nebeško svetlobo ne pada zavesa,
ki smrtnim očem preprečuje nebo.

A vera je luč, ki v zaveso prodira
do Njega, do Tebe, do večnih stvari.
In Tebi, Marija, to pesmico svira.
In tiho si Tvoje priprošnje želi.

“Au!”
Majcena rdeča pika na sivo-modrem kvadratu.

Sami kvadrati - pisani, vsak drugačen, umetno zloženi v mozaik. Mehak mozaik, napol izdelano pregrinjalo za posteljo.

Shirley stopi s terase v kuhinjo in zmoči vogal brisače. Zbriše rdečo piko krvi v mozaiku. Na kvadratu je zdaj le majcen, moker madež.

“Mmmm...” si zabruna Shirley.

Zeleno-zlato junijsko jutro. Trata, ki se po rebri spušča do jezera, se sveti, posuta z drhtečimi diamanti. Shirley razprostre prste, da ji sonce presvetli tudi diamante na enem od prstanov. Nasmehne se: mavrična rosa? Barve se prelivajo iz vijolične v zeleno, v rubinasto rdečo, svetlorumeno. Odsviti mavric štrkajo na pisano tkanino, ki leži na Shirleyevih kolenih. Še šivanka se bliska mavrično.

“Shirley!”

Rossov glas je napol zaspan, napol nestrpen.

“Ja! Si vstal? Lej, kakšna rosa!”

“Je kje kaj kosmičev?”

“Seveda, ovseni, koruzni, kar hočeš. A ne bi najprej kave?” Ross pridrsa na teraso. Pidžama mu opleta okoli bokov, kot da je sposojena. Pidžama iz tankega, dragega egiptovskega bombaža. Zmršeni lasje, še zmeraj bujni, le tu in tam pretkani s sivimi nitmi, mu padajo preko namršenega čela na oči. Slabe volje je, ugotavlja Shirley. Že spet. Saj.

“Ne. Prinesi mi kosmiče! Pa ne ogrevaj mleka!”

Shirley porine šivanje na tapecirano klop ob lesoni mizi in vstane.

“Sladkor?”

“Ne. Sirup.”

Ross sede na mehki, rožasto tapecirani ležalni stol z visokim naslonjalom. Njegov stol. Shirley mu na hitro stlači za hrbet blazino, potem pa odhiti po hrano. Ross odloži palico. Copate so mu odveč, strese jih z nog. Noge so štrclji brez prstov, vse razjede od brazgotin po nešteti operacijah.

Revmatični artritis, ki mu je razžrl že vse sklepe telesa. Nič ni več njegovega, vsa ena sama plastika in jeklena proteza: rame, komolci, prsti na rokah,

kolki, kolena. Prstov na nogah mu operacije niso mogle več rešiti. Ross, milijonar, ki mu na borzah v

Montrealu in New Yorku delnice vsak dan na novo rojevajo kupe denarja. Vsak dan. Farmacevtsko podjetje, kjer je delal toliko let in ki mu je zapustil več svojih patentov, mu zdaj pošteno plačuje in tapecira njegovo upokožitev z zlato

cingljajočimi delnicami. Ross z denarjem ne upravlja sam, za njegove finančne transakcije skrbi njegov drago plačani svetovalec - pravnik.

Shirley se vrne s prtičkom in priborom. Potem prinese še tanko porcelanasto skledico, karton s koruznimi kosmiči in majhen steklen vrček z mlekom.

“Po svoje si vzemi,” reče prijazno, nasmejano.

Shirley je lepota. Še zmeraj, čeprav jih ima že čez petdeset. Temni, valoviti lasje ji obkrožajo ovalni obraz, na katerem se le ob ustnicah začrtava nekaj komaj vidnih, bridkih gubic. Čelo in lica se ji svetijo v olivnih odbliskih poletnega jutra. Njene prelepe, velike oči, ujete med dolge trepalnice, so ko ajdov med.

Ross počasi stresa kosmiče v skledico. Počasi. Roke so mu zveržene v ribjim plavutim podobne sulice. Težko kaj prijema. A vztraja. Trmasto. Mleko malo polije. Shirley se ne vtika. Bo kasneje porisala. Sede in se zagleda nekam na vrt.

“Glej jih no, kako se tepejo! Pa taki majhni, lepi ptički!”

Ob terasi raste dvojje košatih jelk, na katerih vise krmilnice za ptiče. Okoli tistega podolgastega valja z raztopljenim sladkorjem se na rdečem podstavku prerivajo trije kolibriji. Rubinasto rdeči in smaragdni se svetijo kot dragulji. Brnijo ko čmrlji. Drug drugega kljuvajo in ne puste do sladkorja. Shirley se nasmehne. Zmeraj je nasmejana. Zadovoljna, srečna. Zakaj bi ne bila srečna?

“Prinesi mi kopalko, pa brisačo!” reče Ross.

“Že zdaj? Ali ni še prehladno? Malo bi počakal, saj si komaj pojedel.”

“Ne, grem takoj. Greš z menoj?”

Seveda bo šla, čim ga bo oblekla. A plavat ne bo šla. Voda v jezeru je zanjo zmeraj premrzla. Sedela bo na pomolčku in čakala, da se Ross naplava. Po-

tem mu bo šla naproti do peščine in mu bo podala palico. Lepo je doli ob jezercu. Majhno je, a njuno, privatno. Iz gozdiča, ki je tudi del njunega posestva s travnikom in staro, udobno adaptirano kmečko hišo, žubori potoček. Pod hišo, na dnu dolinice, se umiri v to jezerce, nad katerim se sklanjajo trepetlike. Kolikor jih je še ostalo po lanski gradbeni zagnanosti bobrov, ki so si ob iztoku iz jezera zgradili jez.

Shirley pomaga Rossu vstati in gre z njim v hišo, kjer mu bo pomagala pri oblačenju. Svoje šivanje pusti na terasi. Šivanje, quilt. Prešita odeja. Izročilo rodov in žena vse od prvih doseljencev, pionirjev v Ameriki, žena, ki so nekoč delale odeje za družino iz ostankov starih oblačil, vreč, celo pletenih nogavic, razrezanih na pisane kose. Celi rodovi žena. Po naporih dneva so se ob večerih zbirale k skupnemu delu in vpletale svoje sanje o lepoti sveta v te koristne kose posteljnine. Debele, tople odeje. Zdaj pa se ženske učijo te stare obrti za zabavo. Zbirajo se v krožkih in obiskujejo tečaje. Nekatere postanejo prave umetnice. Quilte razstavljajo in nekatere tudi prodajo za visoke cene. Vsaka odeja je drugačna, čeprav so se nekateri vzorci ustalili iz starih časov: zvezde, poročni prstani, rože in venci. Shirley ustvarja quilte po svoji fantaziji. Vsa hiša je opremljena z njimi. Seveda, ta hiša, na deželi. V moderni mestni hiši jih ne obeša in z njimi ne pregrinja ne postelj ne kavčev.

Shirley ne reže svojih kvadratov, trikotnikov in apliciranega cvetja iz starih cunj. Kose blaga nabavlja v trgovinah s tekstilom, večinoma v Montrealu, pa tudi na Floridi, kjer zimujeta. Njene rože, cvetje, ptiči in pokrajine so izrezani iz svile, žameta, bombaža. Shirley šiva in veze kar naprej. Navadila se je v teh zadnjih letih, odkar z Rossom ne hodita več nikamor. Šiva, šiva. Ob dolgih večerih v mestu, med poletnim bivanjem ob jezeru. Potem, ko je uredila Rossa, seveda. Sam si za vse na svetu ne bi mogel obuti nogavic in čevljev in si natakniti srajce. Mučita se po celo uro, vsako jutro, in Ross je zmeraj slabe volje. Seveda, kaj bi ne bil... Dnevi pa mu minevajo kar hitro. Preživlja jih največ ob računalniku. Sledi rasti in padcu svojih delnic in se veselo muza, ko vidi, kako se mu kopiči kapital. Tako mu minevajo dnevi na deželi in v mestu. Tudi večeri. Na kake koncerte in v gledališče ne hodita, ker Ross ne more sedeti na normalnih sedežih.

“Kaj pa sanjariš? Danes prvič vidiš, da se ptiči tepejo?”

Ross je že spet nasršen, ker je Shirley obstala pod krmilnicami. Potem počasi drobita po ozki potki

proti jezeru. Ross otepa s palico, da je ves moker od rose. Shirley tudi. Mavrice v rosnih kapljicah se razblinjajo in ugašajo druga za drugo.

* * *

Skozi razvejano brajdo kukajo in trepetajo zaplatice dopoldanskega sonca. Grozdki so še majceni, jagodice kot zelene bucike.

“Jože, jaz bi šla malo na njivo. Boš lahko sam?”

“Sam, kaj bi ne bil! Le pojdi, le, saj vem, da komaj čakaš.”

Smeh se mu zaleti in se sprevrže v siten kašelj.

“Le po zelniku bom malo oplela, pa kake tri krompirje okopala.”

“Pojdi že, preden pritisne vročina!”

“Ja. Naj ti prinesem kruha? Je še gorak. Vrček vina? Da ne boš lačen in žejen.”

“Ja, pa prinesi malo vina. Pa vode.”

Ivanka skoči v kuhinjo in natoči vrček vode. Vsa kokrat, ko zavrti pipo, se ji zdi kot majhen čudež. Vse od otroških let pa do zdaj, ko so v vas napeljali vodovod, je hodila po vodo na studenec pod klanecem. Prinašala jo je na glavi, v škaflu.

Vina naliže v pollitrsko steklenico. Domačega vina, z Lisca, kjer žlahtne trte ne uspevajo. Kislo je, a ko nalašč za žejo.

“Na! Če bi kaj rad, pa pokliči! Boš lahko zavpil, da te bom slišala čez vrt?”

“Bom že, bom že, kar pojdi! Najbrž ne bom kaj dosti vpil.”

Hudomušno pomežikne, najprej Ivanki, potem pa še soncu in trti. Ivanka pobere srpico in košaro.

“Bom kmalu nazaj, če prej ne, ko bo zvonilo pol-dne,” reče, ko že odhaja preko sadovnjaka.

Jože takoj natoči vina v debeli kozarec, ki ga je Ivanka postavila med vino in vrček z vodo. Popije požirek. Hladi. Okusa pa nima nobenega. Že več mesecev hrana in pijača Jožetu ne dišita več. Nasloni se nazaj in si popravi blazino za hrbtom. Tudi v blazinico pod noge dregne. Kot da bi mu bilo potem kaj bolj udobno! Pod nogo. Desno. Leve nima več. Amputirali so mu jo že pred dvema letoma. Boli nič. Sicer pa je ves nabit z morfijem. Proti bolečinam gangrene, ki mu razžira že tudi stopalo na dedni nogi? Proti raku, ki mu gloda pljuča? Kdo ve? O, saj mu ni nihče povedal, da gre za raka. Ivanka bi raje umrla, kot da bi mu povedala bridko resnico. A Jože ve, za kaj gre, saj zna brati... in brati med vrsticami, pisanimi ali izrečenimi. Vak dan pride proti večeru zdravnik z injekcijo. Ne gre za kako zdravljenje, kaj

bi se slepil! Gre le za lajšanje bolečin. Jože se namuzne: me imajo res za trapastega! A se moram delati, kot da nič ne vem. Zaradi Ivanke. Pa zaradi deklet. Saj jih ni doma. Saj jih ni doma. Le ob koncu tedna obe prihitita iz Ljubljane. Študirata. Na univerzi.

Jože se zdaj nasmehne zadovoljno in sproščeno.

Njegovi hčerki na univerzi! Potem, ko je sam vse življenje garal na žagah, v gozdovih, na gradbiščih. Težak, z rokami otrdelimi kot hrastova skorja. Garač, vse življenje. No, saj to preljubo življenje ni bilo kaj dolgo. Šele čez nekaj mesecev bo star petdeset let. Prisluzil pa si je invalidsko pokojnino, hvala Bogu! Z Ivanko kar rineta, posebno ker jima je domači zdravnik pomagal priti do dodatka, ki ga Ivanka dobiva kot prispevek k oskrbi bolnika. Bolnika? Jože se spet nasmehne, topot z bridko ironijo. Za hip zapre oči in izključi odsvite zlatega poletnega dne.

Najprej kap. Komaj štirideset let mu je bilo. Kar na lepem, na žagi. Zdravniki so rekli, da se je popolnoma izgaral. Niso se mogli načuditi, kako shujšan, ves rebrast je bil, ko so ga premetavali tam po bolnišnici v Novem mestu. Štiridesetletnik, delavec, pa tako slaboten!

Ležal je več tednov. Doma, seveda. Kar na kavču v kuhinji, da je Ivanka lahko poslušala vsak njegov dih. Govoril je nerazločno, z velikim naporom. Počasi pa se mu je govor le popravil, najbrž zato, ker je Ivanka zmeraj drezala vanj in ga kaj spraševala. Čez nekaj mesecev je preko vrta že tudi lahko stopil do Gregčevih, na kak moški pogovor in cigareto.

Potem pa so se začele bolečine v nogi. Čedalje hujše, noga pa vsa modra. Čez nekaj mesecev se je začelo iz nje cediti, smrdeti. Še dolge mesece je spet poležaval v kuhinji na kavču, a nazadnje se je le vdal. Z rešilnim avtom so ga prepeljali v bolnišnico. Zdravniki so spet zmajevali z glavami. Jožetovih oči so se izogibali. Nazadnje pa so le povedali: gangrena. Če mu hočejo rešiti življenje, je treba nogo amputirati. Pa so jo. Jože je spet ležal na kavču v kuhinji. Vstajati ni mogel nič, včasih se je potegnil višje na blazine s pomočjo jeklenega trikotnika, ki mu je visel nad vzglavjem. Ivanka mu je stregla noč in dan in mu pravila, kako bo, čim se rana zarase, dobil protezo in bo potem spet lahko hodil. Neumnica je mislila, da je ne vidi, kako hodi okoli štedilnika vsa solzna in da ne ve, zakaj se zmeraj obrne proč od njega, ko mu kaj odgovarja.

Sčasoma pa so bolečine v levi nogi, ki je ni imel več, res prenehale. Počasi je že lahko sedel na po-

stelji in čez nekaj mesecev mu je zdravnik, ki je bil zdaj že kar član družine, priskrbel - zastonj, preko zdravstvenega zavarovanja - invalidski voziček. Ko so mu prvič pomagali vanj in ga zapeljali na dvorišče pod brajdo, bi se bil Jože ob pogledu na prelepi svet in dobre ljudi skoraj razjokal. Pa se ni. Dosti je, da eden v družini zmeraj javka! Oh, ta Ivanka! Ta moja Ivanka...

Minevala so leta. Jože se je navadil na svoj mali svet. Od zgodnje pomladi, ko so se na trti komaj napenjali rožnati brstiči, pa vse do pozne jeseni, ko so z brajde odtrgali zadnji zreli grozd, je posedal na dvorišču. Kadar na trti še ni bilo listja, ali pa kadar je že odpadlo, je preko sadovnjaka na bregu pod hišo videl vse do domače njive. Eno samo imajo, pa je Ivanka zmeraj tam. Njivo ima urejeno kot vrt: solate vseh vrst, pa rdeči korenček, prvi poletni krompir-kifelček, zelje, tudi tisto modrikasto rdeče, pa grah, fižol in dolge vrste krompirja in koruze. Pridelek za vso zimo. Ivanka seje, sadi, okopava, pleve, zmeraj sama.

Bog bodi zahvaljen za mojo Ivanko! Kako sem hvaležen za dobro ženo, pametne hčere, pa za kruh, ki nam zraste vsako leto! Pa za tole toplo sonce, ki mi zdajle ogreva odejico na desni nogi. Ja, desna noga zdaj tudi boli. Vem, kaj je z njo.

In že od lanske zime je tudi v prsih vse narobe. Zdravnik pravi, da se mi maščujejo cigarete, ki sem jih kadil vse do pred nekaj meseci. Maščujejo, a kaj bi... Saj vem, zakaj zdaj morfij.

Jože se presede, pravzaprav le pridvigne, za hip. Saj mu ni vroče, a vendar ga vse peče, kot da se je blazina, na kateri sedi, vnela. Naliže si vode in dolije vina.

Olajšanje.

Pomalem se mu zadremlje. Prevzele so ga tiste kapljice cvička, pa sončna luč in toplota, ugodje poletnega jutra. Že napol v spanju na glas razmišlja:

"Kako mi je dobro! Tak udoben voziček, pa še vina, kolikor hočem, pa beli kruh, ki ga je spekla Ivanka, tako lepo diši, morda ga bom - - A ga ne.

Sonce mu riše zelene vzorce po odeji, po debelem jopiču, po laseh, ki so še čisto črni.

Jože je lep človek.

* * *

Topla potelja in od sadov zemlje obogatene jeseni minevajo hitro. Zima pa... za bolnike in invalide je ni in ni konca. Kot grozeči mrtvaški prt pokriva vse, jezera, polja, mesta in vrtove.

A zdaj je pomlad, tudi dolga kanadska zima se je morala brundajoče umakniti in vdati božjim mlinom, ki meljejo počasi, a pravično.

Maj je in iz omehčane zemlje izhlapeva preostanek zimske zmrzali. Ross in Shirley sta na vrtu. Ross se opira na palico. Negotov je, saj pozimi ni stopal po zemlji in peščenih potkah. A danes ni namrščen. Na vrtu je rad, posebno spomladi, ko s Shirley nasajata novo cvetje in grmičje. Vsako pomlad se vozita od ene vrtnarije do druge in kupujeta redke, drage trajnice. Zemljo okoli in okoli hiše, pa široko gredo pod teraso jim prekoplje in pognoji človek iz bližnjega letoviškega mesteca, ki je mojster vseh del. Poleti jima kosi travo, prirezuje živo mejo, tudi streho popravi, če je treba, kaj pobeli. Gredice so nasute visoko, ker hoče Ross tudi sam brskati po njih. To dela z vilicami in lopaticami, ki si jih je dal nasaditi na dolge ročaje. Za garažo ima tudi zelenjavni vrt. Vse poskuša, od artičok do jajčevca, od špinače do špargljev. V jeseni sta nasadila šest grmičev malin. Vse kaže, da so prestali zimo nepoškodovani, ker že odganjajo. Če bo le kaj zraslo, si misli Shirley. Skoraj vsako leto Rossu vso zelenjavo požro zajci in srne. In čudno, Ross se na divjad nikoli ne jezi.

Štrk, štrk, škrip, škrip, drega v gredico, kjer so pravkar pokukale iz zemlje majcene koničke česna in šalotke.

“Shirleeeey!”

Ko ga najde, leži Ross na peščeni potki med gredami, ves umazan od zemlje. Obraz siv, modrikast. “Kaj pa je, za božjo voljo?”

“Noga. Kolk. Kar spodneslo me je.”

“Boli?”

“Boli, boli, kaj pa misliš? Pokliči rešilni avto!”

“Oh, Ross. Daj, da ti pomagam vstati!”

“Rešilni! Takoj! Pusti me na miru!”

In tako. Še vrtnega orodja niso pobrali.

Najprej mala bolnišnica v bližnjem mestu. Zdravniki so se spogledovali. S takimi primeri v tem letoviškem kraju, polnem zdravih, mladih ljudi, nimajo opravka. Navadno se ukvarjajo z ljudmi, ki so se opekli na soncu, morda s kako sončarico. Ko jim je Shirley razložila vse o Rossovem artritisu, so ga z rešilnim takoj odpremili v Montreal, v moderno Židovsko splošno bolnišnico.

“Ross...” šepče Shirley, čeprav ve, da ne bo dobila odgovora.

Ross je na kirurški oddelku, v intenzivni oskrbi: Že dva dni ne govori. Še bolje. Ko je še govoril, so bile njegove misli polne prividov in halucinacij.

Zdravniki so svetovali Shirley, naj pokliče otroke.

“Ross...”

Otroci so šli nekam po kavo in sendviče. Že tri dni se vrstijo ob očetovi postelji. Ross pa zdaj le še molči. Shirley ne čuti potrebe po jedi in pijači. Čeprav je popolnoma izmučena, se ne premakne od mozeve postelje. Nič ni zaspana, le tiho čemi.

“Tiste investicije v New Yorku...” nenadoma spregovori Ross.

“Joj, Ross, si zbujen?” Shirley se vsa trese. Morda se ji je sanjalo, morda je pa le spala.

“Delnice... v New Yorku...” zahrope Ross.

“Nikar, nikar, miruj, ne vznemirjaj se!”

“Odrli te bodo za davke... morala jih boš...”

Ross se strese, vzdihne in okameni.

Shirley pozvoni medicinski sestre.

Rossa ni več.

“Ne jokajte, kaj je pa imel od življenja?” trdo pribije zdravnik, ki je prišel, čim ga je poklicala medicinska sestra.

Rossu se je bil sesul desni kolk. Infekcija mu je dokončno razžrla tisti ostanek kosti v sklepu in proteza je ostala brez opore in izpadla. Artritis mu je že trideset let razžiral kosti in sklepe. Rane, prevezovanja, vse to je vsak dan opravljala Shirley. Vse ena sama infekcija. Skoraj vsako leto kaka operacija. Doslej je vse prebolel. A topot se mu je zastrupitev razlezla po vsem telesu. Dokončno.

“Ali bi hoteli, da vam mož v hudih bolečinah preživlja ostanek življenja v invalidskem vozičku? Bodite pametni! Saj je bil vendar star! Koliko ste rekli? Oseminsedemdeset?” tolče dalje kirurg. Shirley je tako zbita in presunjena, da se ji grobe zdravnikove besede zadirajo le v podzavest.

Zavest pa ji deluje kot ubogljivo napeta struna.

Treba bo poklicati pogrebni zavod. In kaj je bilo tisto o New Yorku, o delnicah? Bog se usmili, do zadnje ure je skrbel za denar... Shirley se skloni in pobere quilt, ki ga je šivala vse te dni ob Rossovi mrtni postelji. Zloži ga v torbo.

Smrt.

Nikoli več ne bo šivala quiltov na tisti sončni terasi nad jezerom. Nikoli več.

Otroci so se vrnili od kosila in nemo obstali. Hči pojokava, ne ve, kaj bi. Še nikoli ni videla mrtvega človeka.

Sinova pa brskata po nočni omarici ob postelji. Morda je imel oče kake papirje, dokumente? In denar, denar, gotovino! Da ne bi kdo kaj ukradel! Brž, preden pridejo tisti s pogrebnega zavoda in odnesejo mrliča!

Jože je po injekciji zaspal. Zdravnik sedi z Ivanko pri kuhinjski mizi. Pijeta kavo. Kaj le je še treba reči?

Jože je v zadnjih dneh tako oslabel, da se mu je izmučeni obraz popolnoma udrl. Od telesa se pod lahko, tanko odejo riše le še njegov koščeni obris. Ivanka visi na zdravnikovih ustnicah in čaka obljube, rešilne besede, čudeža. Zdravnik, ki v zadnjem času tudi sam nekam boleha, se ji skoraj ne upa pogledati v tiste žalostne objokane oči.

“Lejte, kako lepo spi! Bodite brez skrbi, nič ne trpi, nič ga ne boli,” pravi.

“Mu bo kmalu kaj bolje? Bo do Binkošti, ko se bo malo bolj ogrelo, že lahko kaj pomalem vstal?”

“Ivanka, saj veste, za kaj gre. V bolnišnici so storiili vse, kar se je dalo. Na žalost pa zdaj ne moremo drugega, kot da mu lajšamo bolečine. Rad bi mu pomagal...”

“Ne bo več vstal...” zahlipa izmučena žena.

“Bog vam bo pomagal, boste videli. Jože pa bo rešen vsega hudega.”

“Oh, nikar, gospod doktor!”

Na kavču se bolnik premakne. Obrne se proti oknu in zahrope. Enkrat samkrat.

“Jezus, Marija!” zavpije Ivanka. Zdaj ji ni treba več šepetati. Zdravnik se skloni nad Jožeta.

“Zelo mi je žal, Ivanka.”

Stopi do skrušene žene in ji položi na ramo mirno, tolažečo roko.

“Pomirite se, pomislite, česa vsega je rešen!”

Ivanka se počasi vzravna.

“Pokličite Gregčevko, gospod doktor, prosim. Pa Malnarco.”

“Naj telefoniram Jelki in Marici?”

“Ne še, ne še... moji revici... sirotici... bom jaz...”

Ivanka stopi do moževe postelje. Skozi kuhinjsko okno sije pomladni dan. Jožetov obraz je ves umit v njegovi svetlobi, kot da sije v milosti božji. Sinoči je bil previden, hvala Bogu!

“Nekoga bo treba poslati v farovž. Da bodo zvonili. Pa na občino prijaviti... Hvala Bogu, Jože je imel vse pripravljeno. Dovolj denarja bo za pogreb, za krsto, za pevce.”

Ivanka se ozre po kuhinji. Žalovala bo kasneje, vse življenje. Zdaj pa je zadovoljna, da so kuhinjska tla poribana, ker bodo vsak čas prišle sosede. Potem pa še polno ljudi, vso noč, dve noči.

V slovenska obzorja in čez...

Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da...

- da je dr. Puc, član slovenskega diplomatskega predstavništva v Pragi, po dolgem iskanju odkril na enem od praških pokopališč grob znamenitega koroškega narodnega delavca Matije Majarja Ziljskega (svoja zadnja leta je veliki domoljub, onemogočen na Koroškem, prebil na Češkem)...
- da so Slovenci poleg Ircev in Libanoncev glede na število prebivalcev najštevilnejši narod, ki je v zadnjih dvajsetih letih obiskal Medžugorje...
- da novi Slovenski pravopis, ki je pravkar izšel, obsega 300 strani pravil, ki jim sledi 1.500 strani slovarja, ta pa obsega več kot 130.000 besed oziroma besednih zvez v 90 slovarskih sestavkih...
- da je na nogometno tekmo v Bukarešti med reprezentancema Slovenije in Romunije odšlo tisoč slovenskih navijačev in da so navijači, ki so jih čakali po vrnitvi na Brnik, s skakanjem na televizijski kombi naredili štiri milijone tolarjev škode...
- da se je po 11. septembru v knjigarnah Združenih držav zelo povečala prodaja svetega pisma...
- da je Janez Pavel II. rekel hrvaškemu frančiškanku p. Zovku (ta je študiral v Ljubljani in med njegovimi profesorji je bil dr. Rode), da bi bil že zdavnaj poromal v Medžugorje, ko ne bi bil papež...
- da je po mnenju jezikoslovca Toporišiča danes slovenščina zmožna obsegati (po besedotvornih načelih) okrog 250.000 besed, kar da jo uvršča med razvite svetovne jezike...

“Jože, Jože...”

Še nekaj minut ga ima zase. Jožeta. Moža. Le še nekaj minut. Na mizici ob kavču stoji tisti debeli Jožetov kozarec. Skozi Ivankine solze se mu rob blešči v nebeški mavrici.

Baragova knjižnica Kew-Melbourne Victoria-Australia 1956-2001

Baragova knjižnica, prva slovenska knjižnica v Avstraliji, je del aktivnosti Verskega in kulturnega središča Kew v Melbournu, Victoria, Avstralija. Njen začetek sega v čas prihoda patra Bazilija Valentina O.F.M. leta 1956. S seboj je prinesel knjige iz ZDA. Označil jih je, oštevilčil ter začel posojati Slovincem, ki so takrat prihajali v vedno večjem številu iz domovine.

Začetek knjižnice sovpada tudi z začetkom verskega in kulturnega središča, v septembru 1960, ko je pater Bazilij dobil od nadškofije v uporabo takratno Padua Hall in jo preimenoval v Baraga House.

Začetna zbirka je v seznamih z naslovi in imeni pisateljev štela okrog 300 oštevilčenih knjig. Zaradi nepopolne evidence se je v tem času žal veliko knjig izgubilo, vzrok je bil v nestalnosti prostorov in knjižničarjev.

Pater je izrabil vsako priliko, da je ponudil knjigo tistim, ki so radi čitali.

Ko je mesečno obiskal taborišče Bonegilo, ko je maševal po različnih cerkvah okoli Melbournu in po Viktoriji, South Avstraliji in Tasmaniji, je nosil knjige s seboj.

Leta 1960 je dobil od škofije Padua Hall. Takoj je dodelil kotichek v kapelici za knjižnico. To je bil prvi stalni prostor. Knjižnica je bila zelo dobro obiskana, a na žalost še vedno mnogo knjig ni našlo poti nazaj.

Večkrat je to omenil na sejah prvega slovenskega Kluba Melbourne, bil je član odbora kot socialni referent.

Leta 1976 sta me p. Bazilij in p. Stanko vprašala, če bi sprejela nalogo urejanja knjižnice. Takrat sva imela z možem mlado družino, moj sedaj pokojni mož Marijan pa je vseeno pristal, da sprejemem novo obveznost.

Začela se je delovna doba klasificiranja in katalogiranja, to sem delala doma, ker v Kew še ni bilo

urejenega prostora za delo in ne prostora za knjižnico.

Vzelo je leto dni, da so bili prostori za knjižnico pripravljeni.

Pater Stanko Zemljak je pridno vozil knjige na naš dom, najprej tiste iz kapelice, potem nešteto knjig iz kleti pod hišo. Mnogo knjig je bilo nemo-goče popraviti, ker so bile zelo poškodovane od vlage.

18. maja 1976 je bila registrirana prva knjiga, klasificirana po sistemu DEWEY Decimal Classification System, katerega uporabljajo vse države, občinske in šolske knjižnice.

3. oktobra 1977 je naš rojak senator Miša Lajovic uradno odprl preurejeno Baragovo knjižnico.

Za to slovesnost je knjižnica pripravila tudi zanimivo razstavo zamejskega in zdomskega periodičnega tiska. Razstavljen je bil tudi faksimile prvega slovenskega tiskanega svetega pisma, Dalmatinove biblije iz leta 1584.

Ob otvoritvi je knjižnica štela 950 urejenih knjig.

Danes jih ima vpisanih 3.550 klasificiranih po DEWEY decimal sistemu. Poleg tega ima knjižnica na razpolago številne revije in periodični slovenski tisk iz Avstralije, Evrope in obeh Amerik ter odde-

lek avdiokaset, videokaset, raznih ansamblov in pevskih skupin, otroških pevskih zborov, povesti za otroke in odrasle.

Potreba po pospeševanju slovenskega tiska se je dvignila zlasti, ko je slovenščina postala v Viktoriji priznani šolski predmet, vključena v poučevanje modernih jezikov

v okviru državnega vzgojnega sistema - Department of Education. Knjižnica se je izkazala s svojim dobrim Referenčnim oddelkom v pomoč študentom, posebno tistim, ki so vzeli slovenščino za maturitetni predmet.

Leta 1978 je Baragova knjižnica imela razstavo na letnem festivalu Moomba v Melbournu, Victoria.

Baragova knjižnica je v avgustu 1981 sodelovala na seminarju knjižničarjev, ki ga je organiziralo viktorijsko ministrstvo za etnične zadeve v državni

Baragova knjižnica v Avstraliji

knjižnici State Library of Victoria v Melbourne. Udeležilo se ga je okoli petdeset knjižničarjev, članov knjižničarskega sveta iz Melbourne in okolice. Poleg italijanskega, malteškega in litvanskega knjižničarja sem imela predavanje o naši knjižnici tudi jaz.

Leta 1987 me je pater Bazilij vprašal, če bi zastopala slovensko skupnost pri Catholic Immigration Office, Melbourne. Sprejela sem, se udeleževala sestankov in sodelovala. 24. novembra 1987 sem imela predavanje o naši slovenski skupnosti. Orisala sem našo takratno zgodovino in naše delo in pričakovanja verskega središča. Imenovana sem bila za dobo treh let dvakrat od melbournškega nadškofa Sir Frank Little. Kot commissioner pri emigraciji sem imela možnost organizirati sprejem msgr. Lorenza Bellomija, tržaškega škofa, na obisku v Melbourne leta 1987. Pater Bazilij in delegacija Slovencev iz Trsta in okolice so bili zelo dobro sprejeti. Msgr. Lorenzo Bellomi je bil zelo vesel povabila patra Bazilija, za mašo in sprejem po maši, v cerkvi sv. Cirila in Metoda v Kew, Melbourne. Škof Lorenzo Bellomi je maševal, somašnika sta bila pater Bazilij in pater Tone Gorjup, pridigal je tržaškim Slovincem v slovenščini, čeprav je bil italijanske rodbine iz Verone. Naučil se je slovenščine, ko je postal tržaški škof. Po maši je bil sprejem, obiskal je tudi Baragovo knjižnico. Na radiu SBS je imel pogovor z našo takratno napovedovalko Heleno Van Derlak.

Leta 1997 so ACLI v Trstu izdali knjigo po letu njegove smrti. Vprašana sem bila za opis v italijanščini o obisku in sprejemu msgr. Lorenza Bellomija pri naši tržaški slovenski skupnosti. Knjiga je izšla pod naslovom *DovrĖ essere come Cristo, profeta di verit  - Testimonianze su Mons. Lorenzo Bellomi, Vescovo di Trieste*.

12. oktobra 1990 smo imeli likovno razstavo v dvorani Verskega središča Kew, za finančno pomoč Baragovi knjižnici s stopetdeset likovnimi deli, olja, vodene (tempera) slike in pasteje so prispevali člani McKinnon Art Group, katere član sem dolga leta. Razstava je dobro uspela. Kew Mayor Councilor Daryl Oldaker je razstavo uradno odprl 12. oktobra 1990. Bila je dobro obiskana, ne samo od slovenske, temveč tudi avstralske publike in lepo predstavljena v avstralskem časopisu Progress Press, članek je spremljala fotografija.

Leta 1996 sem imela pogovor z novinarjem Slavkom Podbrežnikom o Baragovi knjižnici. Ko se je vrnil v Slovenijo je napisal članek v časopisu De-

lo z naslovom "Med avstralskimi Slovenci - Prva slovenska knjižnica v Avstraliji". Zgodba Tržačanke. Delo 5.2.1996.

Baragova knjižnica se vzdržuje s prostovoljnim delom od vsega začetka, od priprave prostorov, omar, do rednega dela klasificiranja, katalogiranja, spopolnjevanja kartoteke, zavijanja knjig ter opravljanja rednega književnega dela s strankami. V darovane knjige pride zabeleženo ime darovalca.

Leta 1977 je bila Baragova knjižnica prepoznana od Education Department Viktorijske vlade. Podelila nam je pomoč, omogočila nabavo lesa za omare, mize in stole. Druga taka pomoč je bila leta 1978 za nakup potrebnega pisalnega stroja. Tretjič pa nam je pomagala nakupiti nove knjige. Kasneje se je menjala vlada in zakon. V pomoč knjižnici smo od takrat enkrat na leto imeli srečolov za nabavo novih knjig. Posebno za letne izvode enciklopedije, slovenske in angleške, Mohorjeve in mnogo drugih, ki so izšle v Evropi, Argentini in Avstraliji.

Baragova knjižnica ima danes 372 članov. Doživljenjska članarina stane 0.50 cent AUS. Vedno bolj nas poznajo in priznavajo avstralske knjižnice, od katerih smo dobili lepo število slovenskih knjig, ki so pri njih predolgo neizposojene ležale na policah.

V naši novi domovini Avstraliji ima Baragova knjižnica vsekakor važno vlogo, da nam ohrani slovensko tiskano besedo, z njo pa tudi ljubezen do materinega jezika, slovenske tradicije in kulture, ne le za nas, ampak za novo generacijo, ki raste med nami.

Kot del multikulturne Avstralije je naloga Baragove knjižnice, da posreduje preko našega knjižnega bogastva slovensko kulturo prav Avstraliji ter vsem njenim številnim etničnim skupinam.

Zgodovina nam zgovorno dokazuje, da pisana beseda ostane. V dokaz so nam znameniti Brižinski spomeniki, naš najstarejši rokopis iz leta tisoč, ki se je ohranil in nam je v čast in ponos.

Bodimo ponosni tudi na naše knjige, zbirajmo in hranimo jih!

Naj bo Baragova knjižnica čuvaj našega jezika na peti celini, zato jo cenimo in podpirajmo ter se tudi radi poslužimo njene za razmere bogate zbirke.

Zadnja štiri leta je Baragovi knjižnici priključen nov oddelek za nakup in prodajo knjig, avdio in videokaset. To objavljamo v naši mesečni reviji Misli. Zadnja leta postaja oddelek popularen med Slovenci, ki živijo po vsem avstralskem kontinentu.

7. oktobra zjutraj se je mama kot ponavadi podala v šolo Morpurgo. Verjetno je utegnila dvigniti propustnico za Avber pri Platzkommandantur šele popoldne.

Zvečer smo, tudi kot po navadi, vsi skupaj mirno večerjali. Govorili smo o bližnji vožnji do Avberja in o tem, kar smo malo časa prej tam doživeli. Zagotovo smo tudi govorili o mračnih perspektivah za bodočnost, če je mama bila mnenja, da smo do tedaj vendarle nekaj uživali. Verjetno je mislila na počitnice v raznih krajih in na izlete v Ljubljano, Gradec v Avstriji ali v bližnje kraje v Furlaniji, Sloveniji in Avstriji. Avta nismo imeli več, tako da ni bilo več upati na prijetne vožnje ali počitnice. Vseeno je bil večer tak, da nam je ostal v lepem spominu.

Ob dveh ponoči je mama vstala na tiho, da bi nas ne zbudila, ker ji je šlo na bruhanje. To ni bilo prvič, da se je po operaciji osem let prej počutila slabo. Oče je že razglabljal, kako bi se dalo telefonirati kakšnemu zdravniku, ko je mama rekla, da ni treba nič ukrepati, češ da je kot po navadi in da se počuti že boljše.

Pa ni bilo tako. Zelo zgodaj zjutraj se je njeno stanje vidno poslabšalo. Ne mi ne zdravnik, ki jo je poznal in kot anesteziist spremljal že pri prvi operaciji, očetov bratranec Marcello Verč, nismo takrat

imeli telefona. Oče je uvidel, da mora čakati do osme ure, ko je bilo spet dovoljeno stopiti na cesto. Tudi če bi imel dovoljenje, bi bilo smrtno nevarno,

saj smo le nekaj noči prej slišali komando "chi va là!" in istočasno strel iz puške. Tako je oče nervozno hodil po stanovanju čakaje v veliki notranji napetosti, da pride osma ura.

Komaj je ta odbila, se je podal k Sv. Jakobu po strica Marcella. Za smolo ga pa ni bilo doma, ker je bil že pri drugih

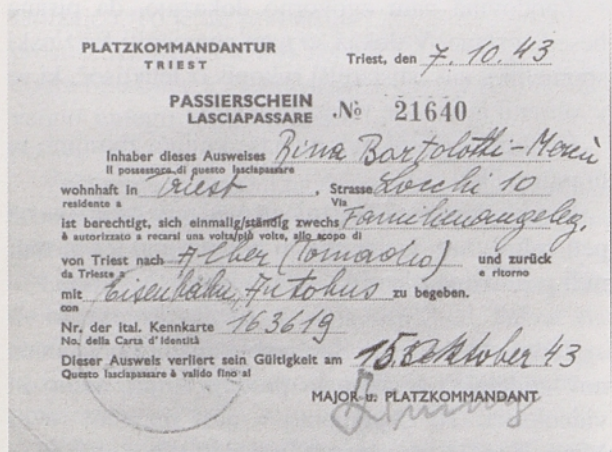
bolnikih. Njegova mati je zagotovila, da ga pošlje k nam, čim bo doma; in tako je tudi bilo. Ko je stric Marcello videl, v kakšnem stanju je mama, je, ne da bi jo sploh pregledal, nemudoma začel organizirati njen prevoz v kliniko v ulici Sv. Frančiška in poskusil iz bližnjega telefona doseči kirurga doktorja D'Este. Mama je ogromno trpela: zaradi zavitja črevesa in nastalega plina v njem, je imela napihnen trebuh, kot če bi bila noseča. Nevarnost je bila, da jo raznese. Dihala je s težavo, konice prstov so bile že modre... Ko sta končno prišla bolničarja rdečega križa, naju je mama pobožala in prosila, naj moliva zanjo. S Pavletom sva ostala sama doma.

Okoli tretje ure popoldne je zvonilo pri vratih. Pavle je šel odpret in zagledala sva teto Lydijo s solzami v očeh, ki ni vedela, kako začeti z nama razgovor. Pavle je takoj razumel in vprašal, če je mama umrla. Oh, kako je bolelo! Teta je pripovedovala, kako je bilo v kliniki. Kako uro pozneje so jo pripeljali domov in stanovanje se je počasi polnilo. Vem, da so me tete, med katerimi je bila tudi očetova sestra Pia, podile, naj grem iz sobe, v kateri je ležala mama na postelji, ker so jo morale umiti in obleči. Ko so bile gotove, sem smel spet biti zraven. Medtem je prišla tudi nona Katharina. Stala je pokončno in negibno gledala mamo, ki je mirno ležala na postelji sredi sobe. Jaz sem gledal enkrat mamo, enkrat njo. Nona se je naslanjala na palico in ni izrekla besede, niti ni jokala, je samo dolgo, zelo dolgo in v popolni tišini stala ob mrtvaškem odru.

Živo sem se tedaj spomnil tistega večera, ko je bila že skoraj popolna tema in sem komaj razločeval silhueto tete Gite, ki mi je pripovedovala o življenju

Peter Merkuš

Iz spominov na starše (XVI.)

Propustnica nemške komande za Avber pri Tomaju.

v rojstni hiši "pri Balosu" v Tržiču, kako se je veselila, ko se je vračala iz šole domov, in ji je, na še nekoliko negotovih nogah, prišla naproti moja mama, ki je pravkar shodila. Nekaj let po smrti triletno Anite je namreč nova sestra razživila družinsko vzdušje. Ali se je nona, ko je stoje gledala mrtvo hčer, spomnila teh prizorov? Na vsak način je že spet zgubila najmlajšo hčer.

Mamina smrt me je neizmerno prizadela, delno gotovo zato, ker mi je bilo takrat samo trinajst let, bil sem torej še napol otrok, potreben mamine prisotnosti, delno pa brez dvoma tudi zato, ker sem se zavedal, da mi je za vselej odvzeta prilika, da se od nje naučim vsaj delček tega, kar je vzbujalo v meni globoko občudovanje. Ko je nona šla iz sobe in sem ostal sam, sem se mami približal, se sklonil nad njo in se s svojim dotaknil njenega visokega čela v upanju, da se zgodi čudež. Molil sem, da bi se njena nadarjenost prelila iz njene glave v mojo. A prestrašil sem se njene mrzloste. Bilo je prvič, da sem se dotaknil mrtvega človeka, in to je bila moja mama, ki sem ji še večer prej sedel v toplem naročju.

Prišel je stric Rajko iz Gorice, prišel je šolski direktor Gridelli, oče duhovnika Lucia Gridellija. Vem, da je veliko ljudi prebilo noč z očetom v kuhinji. Jaz sem šel spat v malo sobo. Drugi dan je moral oče opraviti vse neizbežne birokratske prakse. V stanovanju so se stalno vrstili znani in neznan ljudje. Iz sosedstva so nosili rože, pa tudi njene učenke z materami, ki jih nisem poznal, so se prišle posloviti.

Pogreb je bil 10. oktobra. Ko so prišli uslužbenci pogrebne podjetja, da zaprejo krsto, sem šel iz sobe, ker sem želel ohraniti v sebi podobo spokojno speče matere. Ko so pa nesli krsto iz spalnice po hodniku do stanovanjskih vrat, sem naenkrat razumel, da jo izgubljam za vedno, in izbruhnil sem v obupan jok. Prijatelj Nino Sabbatini me je razumevajoče objel, tako da sem se pošteno zjokal, preden

Zadnja fotografija mame Katharine Bortolotti Merku.

sem šel tudi sam na cesto, kjer je bilo že zbranih veliko ljudi.

Žalni spreved se je začel počasi premikati navzdol po ul. Locchi, zavil na desno po ul. Laghi in nadaljeval po ul. Belpoggio k Staremu Sv. Antonu. Ko smo šli mimo bivše mornarske vojašnice, sem opazil, da skupina nemških vojnih mornarjev raztovarja žimnice s tovornjaka. Ko je voz s krsto šel mimo njih, je nemški oficir v temnoplavi uniformi dal povelje: "Habt Acht!" (Pozor!) in vsi vojaki so salutirali. V mislih sem tedaj rekel mami: "Vidiš, mama, kakšno naključje! Ti, ki si tako ljubila nemški kulturni svet, dobiš zadnji pozdrav od mladih nemških vojakov, ki so ravno tako kakor ti daleč od rodni krajev."

Po kratkem cerkvenem obredu v veži cerkve (notri se je maševalo), smo sedli v kočije, in konji so stekli proti obali, nekatere mamine učenke pa so skupaj z materami jokaje tekale še nekaj metrov za nami. Oče je to opazil in je jokal. Oh, ja, mama je bila izredno priljubljena!

V priložnostnem članku, ki ga je Il Piccolo objavil 34 let pozneje (20. oktobra 1977) ob priliki 100-letnice šole Morpurgo, kjer je mama dolga leta poučevala, piše med drugim: "A nad vse jassen je v spominu predvsem obraz učitelja, kajti prvi učitelj ali prva učiteljica ostane za vsakogar nepozaben lik. Med tolikimi, eno samo, ime učiteljice Rine Mercù, ki je prehitro preminila in zapustila neizpolnjivo vrzel v vseh, ki so jo poznali."

Po pogrebu smo se z očetom in Pavletom vrnili v prazni dom, kjer ni bilo nič pripravljenega za kosilo. Tako se je brat opogumil, pogrnil mizo in skuhal paštašuto.

Ne spominjam se več, če smo istega dne večerjali pri noni ali pri nas doma s tetami, a ko smo šli spat, smo mi, Merkujevi, bili sami. Pa smo šli vsi trije v isto sobo, da bi bili skupaj. Predno je ugasnil luč, naju je oče pogledal. Sedeli smo v postelji... pogledali smo se... in se bridko razjokali, vsi trije.

Za to številko Mladike sta dva nekdanja padalca napisala spominska zapisa o dveh rajnih soborcih.

Stanislav Simčič, ki je v tej rubriki objavil že več dragocenih prispevkov, se prisrčno spominja Marjana Fegeca. Oba sta pripadala skupini primorskih padalcev, ki jih je na Bližnjem vzhodu izurila britanska služba SOE. Fegec se je rodil 4. decembra 1919 v kraju Sv. Petar u šumi v občini Tinjan v puljski pokrajini, njegova družina pa se je ustalila v Trstu. Bil je mine-rec. Ozna ga je novembra 1945 iz Kranja odvedla v neznano. Vse razpoložljive podatke o njem sem objavil v Mladiki (leto 2000, št. 5 in 6).

Ciril Kobal, ki ga je izurila britanska služba ISLD, pa pojasnjuje smrt svojega prijatelja, hrabrega pripadnika skupine Andreja Škerjanca. O njem smo doslej vedeli v glavnem le to, da je bil radiotelegrafist pri enotah IV. jugoslovanske armade v Dalmaciji in da ga je poleti 1944 ubila mina na Visu. Tudi njegov žalostni konec je del tragične podobe vojnega nasilja.

Ivo Jevnikar

Marjan Fegec

Dne 9. novembra 2001 smo imeli v Štanjelu na Krasu zbor nekdanjih vojnih ujetnikov, Primorcev, ki smo bili italijanski vojaki in so nas zajeli Britanci v Libiji, ko smo se nehote in po sili borili kot italijanski vojaki proti njim. Takrat, to se pravi konec leta 1940 in v začetku leta 1941, je padla v ujetništvo skoraj cela italijanska operativna vojska v Cirenajki (Libija). Angleži so napolnili do vrha zmogljivosti ujetniška taborišča.

Mi Primorci in Hrvati pa smo bili nekaj posebnega. Kot povsod prej po kasarnah smo se tudi tu družili izključno sami in Italijani niso imeli dostopa do nas. Tako se je sama od sebe porodila ideja, ne da bi jo kdo posredoval od zunaj, da bi Slovenci ustanovili svojo enoto. Italijanov smo imeli že itak "poln kufer". Čuvali so nas Poljaki, ki so nekatere fante skrivaj privabili, da so pobegnili iz taborišča in prešli v njihove enote. Angležem to ni bilo po volji pa so morali novopečeni bojovníki nazaj v taborišče.

Ideja je bila rojena in tudi vesoljno sprejeta. Odkriti smo prezirali Italijane in s pomočjo Poljakov smo se izognili premeščanju taborišča v Indijo in drugam. Počasi smo dobili možnost, da se utaborimo vsi v en tabor, katerega pa niso zastražili. (Takrat so nas stražili Čehi, ki so zamenjali Poljake.) Le pri vhodnih vratih je sedel stražar, ki pa nas ni ovi-ral, ako je kdo hotel skozi vrata.

Po fašističnem napadu na Jugoslavijo, ko je be-gunska vlada že bila v Londonu, pa so nas preme-stili iz tega taborišča ("Agami") v predmestje Alek-

sandrije, v taborišče "Mustafa Barracks", kjer je bilo po barakah mnogo ujetih častnikov. Tu smo imeli poseben oddelek brez čuvaja pri vratih, na katerih je bilo zapisano "Slavs" (Slovani). V tem oddelku sem bil izvoljen za poveljnika, z menoj pa so bili še trije podčastniki ("sergenti"): Cvetko Šuligoj, Valter Gor-janc in Marjan Fegec. Tako smo sku-

paj sestavljali majhen štab in vsak je imel svoj sektor dela. Obiskovati so nas začeli razni gospodje iz bivše vla-de, tigrovci Ivan Marija Čok in Ivan Rudolf pa tudi drugi, za katere ne vem imena. Največ se je z njimi pogovarjal Marjan Fegec, saj je bil med nami edini s srednjo šolo.

Vodili so ga na razne sestanke in slednjič je ne-kam izginil, potem pa, ko se je vrnil, je pripovedoval, kje vse je bil. Celó v Kairo so ga peljali na razne urade, kjer je venomer objasnjeval naše zahteve.

Slednjič, mislim, da je to bilo v mesecu maju 1941, so prišli častniki in nas povedli skozi odprtino v ograji, katero so naredili britanski vojaki, v velik šotor, kjer smo se preoblekli v britanske uniforme. Prav zahvaljujoč se Marjanu Fegcu smo mi štirje ita-lijanski "sergenti" dobili čin "narednika", kar je stop-nja več. Kot taki smo v novopečenem bataljonu, ki se je ustanovil z našim pristopom, dobili funkcijo "narednik čete", kar bi danes odgovarjalo "četnemu starešini". Fegec je bil narednik I. čete, Gorjanc II. čete, Šuligoj III. čete, Simčič IV. čete. Za to mesto nismo bili pripravljeni, kajti nismo imeli nikakih izku-šenj. Vodili smo naše čete, kakor smo pač znali.

Fegec, ki je imel srednjo šolo, se je prej znašel, ostali trije pa smo hodili k njemu po nasvete. Ker smo bili dobri prijatelji, nam to ni delalo težav, bili smo pač kot bratje.

Dva zapisa

Ko smo se prijavi, da gremo na posebni tečaj za odhod v Jugoslavijo (še slutili nismo, kam pravzaprav gremo), smo mi štirje in še nekaj drugih, ki pa niso bili podčastniki, zopet tvorili zaprto skupino po slovenski navadi. Bili smo sicer dobri z vsemi, a z "našimi" še boljši. Tudi pozneje v Kairu, v predmetju Meadi, kjer smo izpopolnjevali naše "šolanje", nam je bil Fegec v veliko pomoč. On se je hitro naučil dovolj angleščine, da nam je bil za tolmača.

Slednjič je prišel čas za odhod. Odpeljali so nas v Derno, kjer je bilo letališče. Ne vem, po kakšnem ključu so izbrali vrstni red za odhod. Prva sta odšla Simčič in Božič, potem pa še Šuligoj, Gorjanc, Černigoj. Fegeca niso poslali v Slovenijo takrat, ampak pozneje, in to ne na Primorsko, ampak na Dolenjsko. Zakaj, ne vem.

Ko sem bil predavatelj v častniški šoli v Metliki, sem dobil obrazec poročila, v katerem je Marjan Fegec natanko poročal, kako so minirali neki most: koliko je most velik, kam in kako so namestili strelivo in v kakšni količini. Tisti obrazec smo imeli kot učni predmet, kako se mora poročati po izvršenem delu. Fegec se je dobro izkazal v Dolenjskem odredu. Kako in kdaj pa je potem končal, mi ni znano.

O Marjanu Fegecu se lahko govori samo najboljše. Bil je vedno dober z vsemi, nikdar se ni razjezil, a še manj je "držal jezo". Pomagal je vsakomur, kjer je le mogel. Bil je zaveden Slovenec in velik domoljub. Za hobby je rad slikal in risal, kjer je le mogel.

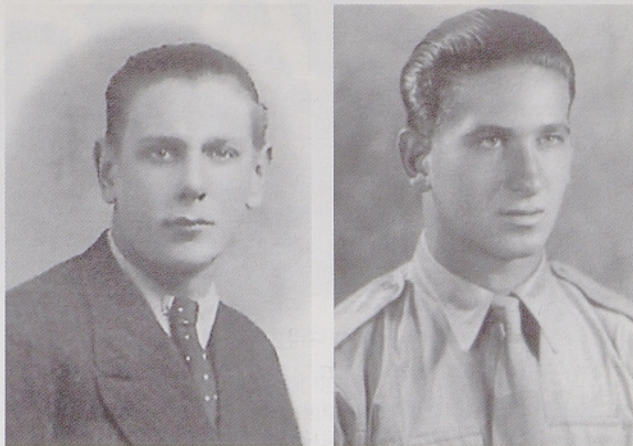
Še danes, če malo pomislim na tiste čase in na njega, se mi utrne solza.

Stanislav Simčič

Andrej Škerjanc

Med primorskimi fanti - angleškimi padalci je bil tudi Andrej Škerjanc (delovno ali ilegalno ime Likon). Rojen v Postojni 16. oktobra 1921 je bil leta 1942 kot italijanski državljani in vojni obveznik poslan v Afriko in tam zajet konec oktobra 1942 v bojih zoper prodirajočo angleško 8. armado generala Montgomerya. Skupno z nekaterimi drugimi Primorci se je iz vojnega ujetništva prostovoljno pridružil zavezniškim silam in bil v okviru angleške službe ISLD v Kairu leta 1943 usposobljen za padalca in radiotelegrafista. Kot tak je bil spomladi leta 1944, sporazumno z Vojno misijo NOVJ v Bariju, poslan preko Visa v Dalmacijo za radio zvezo z enotami 4. jugoslovanske armade. Udeležen je bil zlasti v težkih bojih za Knin.

V tistem času sem bil kot radiotelegrafist v poveljstvu III. Pomorskega obalnega sektorja na Dolgem otoku zadolžen za radio zvezo med tem sektorjem in omenjeno službo ISLD pri Vrhovnem zavezniškem poveljstvu za Srednji vzhod v Kairu. Kasneje se je preimenovala v službo N 1 (U) Section v Bariju. Spominjam se, da me je poveljstvo III. Pomorskega

Marjan Fegec (levo) in Andrej Škerjanc (desno).

obalnega sektorja poleti 1944 zadolžilo tudi za občasno radio zvezo med tem sektorjem in operativnimi enotami v bojih okrog Knina. Po načinu oddaje Morsovih znakov (tipičnem za našo šolo) sem sklepal, da sem v sitku s Škerjancem, čeprav nisem vedel, da je tam, kajti večina iz naše grupe je že prej odšla v Jugoslavijo. Dal sem razpoznavni znak LIK? (kratica njegovega delovnega imena z vprašajem). Odgovoril mi je s protivprašanjem BVK? (moja kratica za Bevk). Tako sva spoznala, da sva v zvezi.

Čez nekaj tednov, pozno poleti leta 1944, ko je z ladjo potoval proti Visu na Poveljstvo mornarice NOVJ, mi je pripovedoval, v kako težkih bojih je sodeloval. Pokazal mi je nahrbtnik, večkrat preluknjan od strelnih drobcov ali metkov. Po prihodu na Vis si je želel, da bi se srečal s kom iz svojih domačih krajev. Povedali so mu, da je nedaleč od mesta nameščena neka artilerijska enota, kjer je nekaj Postojncanov. Šel je, da bi jih srečal, in tudi zagledal nekega znanca, s katerim sta se ob približevanju z mahanjem rok pozdravljala. Med njima pa je bila bodeča žična ograja, ki je omejevala minsko polje. Znanec ga je na to opozoril, on pa: "Kaj mi bo to - bil sem v hujših situacijah, pa sem preživel!" Preskočil je žico in nesrečno naletel na mino.

Težko ranjenega, takorekoč brez rok in nog, so ga odnesli v bližnjo vojno bolnišnico. Tam so ga tolažili, on pa je s svojimi zadnjimi močmi odvrnil: "Prinesite mi raje liter vina, da bom lažje umrl!" Ustregli so mu in po pripovedovanju navzočih so bile te njegove zadnje besede. Umrl je konec avgusta ali v začetku septembra 1944. Pokopali so ga na viškem pokopališču.

Ko sem pred leti bil tam z ladjo Slavijo po bojnih poteh Prekomorcev, sem se zaman trudil, da bi našel njegov grob. Prerasla ga je trava. Tudi svojcev po vojni nisem našel, ker so mu starši umrli.

Za njim, ki je bil hraber borec, naj ostane poleg imena, vklesanega na spominski plošči preminulih padalcev v Škrbini, vsaj še ta zapis.

Ciril Kobal

Drevesa

Zelo velika drevesa
(ogledujem si jih
v starem parku),
rastejo v skupinah
ali v krogu
eno ob drugem
v razumevajoči bližini.
Visoko so zrasla
ne da bi si zakrivala
poti do svetlobe
in v globini,
predvidevam,
si ne krotovičijo korenin,
kajti njihova debla
so kot telesa antičnih junakov,
lepa in močna.

Ponekod pa najdevam
pritlikavo rastje,
ki duši zeleno dušo vsega,
kar raste v bližini.

Lepota

Kocbek: Glejte nelepo ženo,
sklonjeno nad zemljo.
Šla je mimo
in nihče
ji ni odzdravil.

Jaz: Ujeta v pesem
razsvetljuje
trenutek lepote.

Rilke: Kajti lepota
je strahotnega
ravno še znosni začetek...

Mož s torbo

Živel je mož. Imel je torbo,
svinjsko usnje, star model,
hodil je po trdih cestah
mož, ki torbo je imel.

V torbi stari, v star papir,
v časopis preteklih dni
nosil je srce zavito,
svoje, ki več bllo ni.

Ko se je ustavil truden
sredi hoje iz dneva v dan,
vzel je nož in si odrezal
kos srca in košček sanj.

Tudi med potjo je žvečil
trde žile in meso,
žile bele, rdeče vlakno,
svojega srca telo.

Ko mu zmanjkalo je hrane,
ko pojedel je prav vse,
kamen s prašne ceste vzame,
ga zavije kot srce.

Hodil mož popotni s torbo,
svinjsko usnje, star model,
novo težo dalje nosil
kot bi spet srce imel.

Toda lakota je huda
stiskala mu prsni koš,
mu jemala sapo kratko,
da težko je hodil mož.

Torba stara vedno težja,
kamen, skala do neba,
torba stara je ostala,
ni na svetu več moža.

PREPOZNO

Srečala sva se
v nekem maju.

Gube na obrazu.
Sivina v laseh.
Brazgotine v srcu.

Prepozno.

Za nabiranje rož.
Za svetel smeh.
Za skupni tek
po pomladni travi.

Nekje v meni skrita solza.
Težka kot kamen.
Siva kot žalost.

Srečala sva se
v nekem maju.
Prepozno
za happy end.

Srečala sva se.
Samo srečala.

ZRNA PESKA

Jutri
ne bo več
ne bolečin,
ne hrepenjenja,
ne sanj,
ne iskanj.

Samo v mojih pesmih
bo ostalo
nekaj te ljubezni,
kot ostanejo
zrna peska
v sandalih,
oblekah
in dlaneh
človeku,

ki dolgo polega
po morski obali.

Samo v pesmih.
V cvetovih češenj.
V toplem pomladnem pišu.
V moji tesno stisnjeni dlani.

Zrna peska.
Tih zlat spomin.

DARILO ZA SLOVO

Darilo za slovo.

Rdeči rubin.
Beli diamant.

In adijo, pa zdrava ostani.
In bodiva še naprej prijatelja.
In življenje gre dalje.

Za vekami ždiijo okamenele solze.
Na ustnicah trpek nasmeh.
Kot cvet zadnje jesenske rože.

Darilo za slovo.

Rdeči rubin.
Beli diamant.

In adijo, pa zdrava ostani.

In neka trdno stisnjena dlan.

TEŽKA BESEDA

Včasih kdo
zaluča vame
neprijazno besedo.

Ostro kot britev,
težko kot kepa blata.

In gre...

Ali res ne ve,
da mi njen odmev
dolge nespečne noči
briše spanec z oči.

Včasih kdo,
slučajno
ali nevede
zaluča vame
kot kepa blata
težko besedo.

In gre...

STARI MOŽ S PSOM

Po cesti razsuti
listi.
Kot zlati cekini.

Vonj po vročem
kostanju in dežju.

Dve objeti
mladi postavi.

Rumeni dežni plašči.
Pisani dežniki.

Drseči osamljeni koraki.
In pogled.
Tople,
neskončno zveste
rjave oči.

Stari mož
s psom.

Po cesti razsuti
listi.
Kot zlati cekini.

VČASIH

Včasih živim
lahko nekaj dni
le od rožnatih listkov,
zvezdnih utrinkov,
prijaznih ljudi.

Včasih si ne
želim
nikamor stran,
sem zadovoljna
s tem,
kar imam.

Včasih
mi je dovolj
že topel dan.

Včasih pa
hočem dosti več.

Včasih pa hočem
tisoč sreč.

MIDVE VEVA (Priateljici Mojci)

Midve veva,
kako temne
so lahko
noči,
kako oster je včasih
veter
in kako
trda beseda boli.

Ti znaš
trdno stati na zemlji
in veš,
da so roke za delo,
za dajanje.

A tudi za sanje.

Pripoveduješ
mi o svojih vnukih,
o gladiolah
na vrtu,
o lastovkah
in pokošenih travah.

Tedaj vem.

Življenju se ne da skriti,
življenju se ne da uiti.

Vse je tako,
kot mora biti...

Pri Slovenskem numizmatičnem društvu J.V. Valvasorja praznujejo letos prvi pomembni jubilej: peto obletnico ustanovitve. Članom

se je zdelo umestno, da bi na najprimernejši način praznovali ta prvi mejnik. Priložnost je ponudila Zadružna kraška banka, edini popolnoma slovenski bančni zavod na Tržaškem. Ob skorajšnji uvedbi nove valute - evra in istovrstnem prenehanju uradne veljave lire so si upravitelji Zadrugne Kraške banke želeli primer-
no ovekovečiti ta dogodek. Tako so pri numizmatičnem društvu našli odlično kraj, kjer bi lahko postavili tematsko razstavo. Namen je bil, da bi čim nazorneje predstavili denar, ki je bil v vsakdanjem obtoku v naših krajih, od davnine do danes. A ker je obdobje več kot dvajsetih stoletij zgodovine preobširno, so se morali nujno omejiti glede predstavljenih eksponatov. Tako je padla odločitev, da bo razstavi naslov Denar skozi stoletja na naših tleh in da so razstavljeni le kovanci (torej so izključeni vsi bankovci, vrednostni papirji, plačilni boni in ostala "denarna telesa" razen novcev, saj cel muzej ne bi bil dovolj velik, da bi gostil tako obširno razstavo). Publiki bi tako predstavili le nekaj primerkov novcev iz raznih zgodovinskih obdobj, da bi ponazorili, kako pogosto so se v naših krajih spreminjali denar in valute. Uspelo je, da je od 5. novembra dalje na ogled prijetna predstavitev raznih kovancev, ki so se v zgodovini pojavljali na naših tleh.

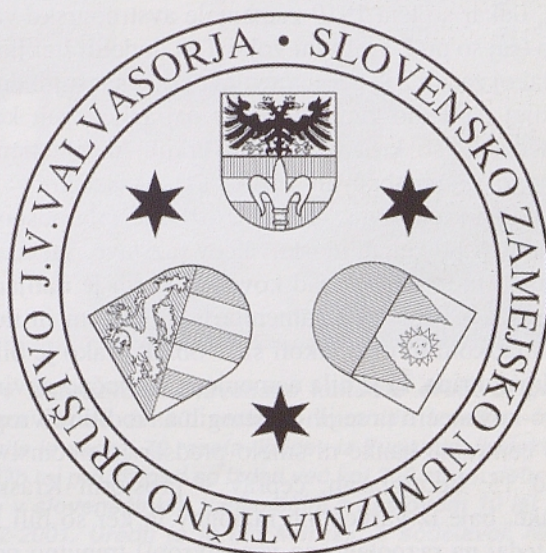
V lepih virtinah, ki jih je zelo prijazno posodila Draguljarna Malalan z Opčin, so razstavljeni novci iz najrazličnejših obdobj. V prvi so prikazani najstarejši primerki na razstavi, rimski kovanci, saj so ti krožili v naših krajih vsaj sedem stoletij (od II. stoletja pr. Kr. do V. stoletja po Kr.): razstavljeni so taki kovanci, ki so bili najpogostejši, nalašč niso predstavljeni npr. zlati rimski novci (saj so bili redko v rednem obtoku, prav zaradi previsoke vrednosti). Tako so na ogled štiri srebrni denarji (dva iz obdobja rimske republike, dva pa iz časa cesarstva), šesterec, anotinian in nekaj folisov. V drugi izložbi si lahko ogledamo kovance srednjega veka, saj po

propadu rimskega cesarstva (V. stoletje) do konca madžarskih vdorov (XI. stoletje), se je za vsakdanje potrebe v naših krajih le redko pojavljal denar. Ko

so se v XII. stoletju vojaške in politične razmere umirile in so na Koroškem odkrili večja nahajališča srebrne rude, so škofje iz Salzburga kovali skupaj s koroškimi vojvodi zelo kvalitetne srebrnike, ki jih poznamo kot breške novce (kovnica se je nahajala v Brežah na Koroškem). Ti novci so krožili več kot dve

stoletij v zelo obširnem območju, ki je segal od Furlanije do Romunije in od Hrvaške do Češke. V naših krajih so kasneje kovali denar tudi oglejski patriarhi, goriški grofje in tržaški škofje. Na razstavi Slovenskega zamejskega numizmatičnega društva je lep pregled raznih srednjeveških kovancev: od nadškofa Adalberta (1183-1200) do goriškega grofa Leonarda (1454-1500), vmes pa so razni novci koroških vojvod, tržaškega škofa Arlongusa, češkega kralja Otokarja II. in raznih oglejskih patriarhov (npr. Otobona 1302-1315 ali Ludvika 1412-1420). Tretja vitrina je namenjena avstrijskim tolarjem in goldinarjem (tudi tu je ogromno materiala na razpo-

Razstava kovancev v naših krajih

Žig Slovenskega zamejskega numizmatičnega društva.

Razstava Genialnost alpske umetnosti – Mojstrovine evropskega rokoka na goriškem gradu.

lago, zato so razstavljeni le taki, ki so nam bližji, npr. tolar cesarice Marije Terezije; peso, ki ga dal kovati mehiški cesar Maksimilijan, graditelj Miramarskega gradu; goldinarja izdana ob 25. obletnici poroke med Francem Jožefom in Elizabeto Wittelsbach Sissi; tolar Jožefa II. imenovan "križar" - "crocione" ipd.). V četrti izložbi vidimo denar, ki nam je nekoliko bolj znan, saj so ga gotovo uporabljali naši dedje: avstrijske krone, ki so jih kovali pod Francem Jožefom; od navadnega drobiža do zlatnikov. Avstroogrška je v XIX. stoletju izpeljala kar dve denarni reformi, zadnjo leta 1892, ko je končno uvedla decimalni sistem oz. krone. Tedaj so prišli v obtok tudi zlatniki po 100, 20 in 10 kron ter srebrniki po 5, 2 in 1 krono, stoti del krone pa je bil bakreni heler (imenovan tudi vinar ali krajcar); prikazanih je nekaj primerkov vsakega teh kovancev. Peta vitrina na razstavi je nekoliko večja (zadnji dve je dal na razpolago Sklad Mitja Čuk) in v njej si lahko ogledamo lire, odkar so leta 1919 zamenjale avstroogrsko valuto (saj so po I. svetovni vojni Trst dodelili Italiji in so takoj začeli z denarno menjavo) do današnjih dni. V njej najdemo zanimiv izbor najrazličnejših kovancev, ki so krožili v naših krajih in sintetično obnovo pomembnejših letnic, ki so zaznamovale zgodovino teh krajev. Šesta izložba je bila postavljena tudi po željah obiskovalcev razstave, saj so si zaželeli tudi pregled nad kovanci, ki jih je italijanska državna kovnica namenila le zbiralcem in numizmatikom in niso nikoli šli v obtok. Tako je bila zadnja vitrina, ki je bila namenjena izključno novim evro-kovancem (a se jih po strogih navodilih Evropske centralne banke ni smelo predstaviti občinstvu pred 15. decembrom, čeprav v prostorih Kraške banke, baje iz varnostnih razlogov in ker so bili le od tedaj na razpolago po vsej Evropi) trenutno posvečena zlatnikom, srebrnikom in poliranim tečaj-

nim kovancem lire (kot zanimivost: letos bo italijanska državna kovnica Zecca dello Stato nakovala tečajne kovance samo za take sete namenjene zbirateljem, saj bi bilo nerentabilno, da bi dali v obtok kovance z letnico 2001 in jih po prvih dveh mesecih naslednjega leta dokončno vzeli iz vsakdanjega prometa). Od 15. decembra dalje pa so v zadnji vitrini seveda na ogled tudi novi evro-kovanci, tako je zaključen zgodovinski sprehod od nekdanj do danes s pomočjo novcev. Tako si lahko v petih vitrinah (če ne upoštevamo šeste, kjer niso razstavljeni tečajni kovanci oz. so na pregled tudi evri) obiskovalci ogledajo kar lepo število 77 kovancev, ki so se pojavljali v naših krajih. Vsaka vitrina je opremljena tudi s krajšim opisom razstavljenih novcev, bodisi v slovenščini kot v italijanščini; na razpolago pa so tudi letaki s krajšim zgodovinskim opisom vsakega prikazanega obdobja. Razstavljeni kovanci so vsi iz zasebnih zbirk članov numizmatičnega društva J.V. Valvasorja. Naj omenimo še, da so razstavo pripravili in postavili člani Andrej Štekar, Florindo Carli, Stojan Sosič, Mitja Petaros, Stanko Flego, sodelovala sta tudi Peter Merkù in Dorči Okretič.

Naj pred koncem še enkrat izkoristimo priložnost, da bi se zahvalili Zadrugi kraški banki, ki je omogočila Slovenskemu zamejskemu numizmatičnemu društvu J. V. Valvasorja, da je postavilo razstavo v njenih prostorih, oz. da je imela posluš in spodbujala uresničitev tega podviga. Smatramo, da si je razstavo vredno ogledati, priložnost je ob delovnem urniku v glavnem sedežu Zadrugne kraške banke na Opčinah (vsak dan od 8.20 do 13.00 in od 14.20 do 15.40, razen ob sobotah; tudi ob nedeljah od 10.00 do 12.00 ure, ko so odprta bančna okenca pač). Predvidoma bo razstava postavljena do 15. januarja 2002. Uspeh in pomen razstave Denar skozi stoletja na naših tleh pa bodo ocenili obiskovalci sami.

Pogled na publiko med predstavitvijo medalije, ki jo je letos izdalo društvo Valvasor ob 1000-letnici Gorice.

SLS 1941-1945

Raziskovalni inštitut Studia Slovenica v Ljubljani (p. p. 28, 1210 Ljubljana-Šentvid) je pod naslovom "SLS 1941-1945" izdal skoraj 480 strani debelo študijo svojega ravnatelja dr. Janeza Arneža. Knjiga ima dobrih 50 strani povzetka v angleščini, govori pa o zadržanju dotedanje vodilne slovenske politične sile, Slovenske ljudske stranke, v letih druge svetovne vojne. Avtor prikazuje zlasti delovanje štirih zastopnikov SLS na tujem: ministrov v begunski vladi dr. Mihe Kreka in Franca Snoja, veleposlanika dr. Alojzija Kuharja in msgr. Franca Gabrovška. Pri tem se naslanja na pretežno neobjavljeno arhivsko gradivo, ki ga je dobro desetletje preučeval in zbiral po svetu.

Glasiło inštituta Pogledi, ki ga ureja dr. Arnež, pa je novembra doseglo številko 50-51. V njem se med drugim končuje avtobiografski zapis dr. Alojzija Kuharja iz leta 1954, 7. nadaljevanje dnevnika goriškega duhovnika prof. Alfonza Čuka pa sega v meseca februar- marec 1949, ko je bil že pol leta v ZDA.

ZBORNİK PRIČEVANJ O SLOVENSKI NACIONALNI ILEGALI 1941-1945

To je naslov zelo okusno opremljene, 128 strani debele knjige, za katero je gradivo zbral in uredil inž. Davorin Žitnik iz Ljubljane, ki jo je tudi izdal v samozaložbi. V njej je želel iz svoje bogate dokumentacije predstaviti predvsem značaj in usodo ljudi, ki so med vojno sodelovali v slovenskem delu Jugoslovanske vojske v domovini oz. Mihailovicem gibanju. Glavni no so komunisti pobili po zavzetju Grčaric septembra 1943. Gre za pisma, spomine, pričevanja in nagovore ob slovesnostih med ruševinami kapele sv. Krvi v Mozlju, kjer se zadnja leta zbirajo svojci žrtev iz leta 1943, ki nedaleč od tam ležijo v skupnih grobiščih. Veliko je tudi arhivske in fotografske dokumentacije.

SONČNICA

Skupnost družin Sončnica je z odprtjem nove dvorane pri Sv. Ivanu v Gorici še razširila svoje dejavnosti. Medse je 22. novembra povabila pisatelja Zorka Simčiča, mu voščila za 80-letnico in ob njegovih globokih mislih poglobljala vprašanja narodnosti in vere v prelomnih časih.

POVOJNO ŠOLSTVO

V knjižni zbirki revije Deželnega inštituta za zgodovino osvobodilnega gibanja v Furlaniji-Juljski krajini Qualestoria je izšla nova študija o povojnem obnavljanju in preurejanju javnega šolstva na Tržaškem. Pod naslovom Scuola e guerra fredda. Le istituzioni educative a Trieste 1945-1954 (Šola in hladna vojna. Šolstvo v Trstu 1945-1954) sta jo napisala Giulio Melinato in Adriano Andri.

AVGUST PUST

Ameriški predsednik Bush je imenoval asistenta pri guvernerju v Ohio Avgusta Pusta v sedemčlanski odbor za ohranjanje dediščine ameriških etničnih skupin. Pust, ki se je rodil v Ljubljani, živi od leta 1958 v ZDA.

NAŠ ŠPORTNIK 2001

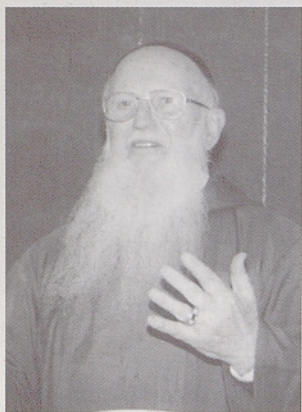
V Kopru so 6. decembra na prireditvi Naš športnik 2001 podelili priznanja primorskim športnikom z obeh strani meje. Najvišja priznanja so prejeli kot najboljši športnik odbojkar Matej Černic iz zamejstva in nogometaš Mladen Rudonja iz matice, kot najboljša športnica atletinja Claudia Coslovich iz zamejstva in atletinja Meta Mačus iz matice, kot najboljša skupina pa namiznoteniška ekipa Kras Generali iz zamejstva in nogometna ekipa Hit Nova Gorica iz matice.

KAMEN

V Grudnovi hiši v Nabrežini je Slovensko kulturno društvo Igo Gruden 23. novembra odprlo že 10. razstavo kamnitih izdelkov in kipov Kamen. Privabila je skoraj 70 razstavljalcev iz Furlanije-Juljske krajine in Slovenije. Ob tej priložnosti so izdali več kot 200 strani debelo spominsko knjigo v slovenščini in italijanščini z naslovom 10 let - 10 anni Kamen 1992-2001. Uredil jo je Ivo Marušič s sodelavci. Na posnetku predstavitev knjige v župnijski dvorani.

Iz delovanja Društva slovenskih izobražencev

Od leve: pater gvardijan Andrej Božič; dr. Janez Arnež in Ivo Jevnikar; dr. Edi Kovač o 100-letnici rojstva J. Janžekoviča.

Zadnji ponedeljek v novembru je bil gost DSI v Peterlinovi dvorani pater gvardijan kapucinskega samostana v Vipavskem Križu Andrej Božič, ki je govoril o mejah naravnega in nadnaravnega v človeški zavesti. Naslednji ponedeljek, 3. decembra, je Ivo Jevnikar predstavil dr. Janeza Arneža, ravnatelja inštituta Studia slovenica in avtorja knjige SLS 1941-1945. V ponedeljek, 10. decembra, je prof.

Zora Tavčar predstavila najnovejšo knjigo pesmi Miroslava Košute "Pomol v severno morje". Pesmi iz knjige sta brala Matejka Peterlin in Franko Žerjal. Še prej so v Peterlinovi dvorani odprli razstavo grafik Matjaža Hmeljaka, ki ga je predstavil Štefan Pahor. V ponedeljek, 17. decembra, je v DSI predaval astrofizik dr. Vladimir Čadež na temo "Najnovejše o kometih".

Prof. Zora Tavčar in Miroslav Košuta ob predstavitvi knjige "Pomol v severno morje"; Štefan Pahor o razstavi grafik prof. Matjaža Hmeljaka.

UMRL CIRIL KORŠIČ

V Gorici je 8. decembra umrl za služni javni delavec Ciril Koršič. Rodil se je 17. junija 1912 v Solkanu. Od začetka je bil v odboru za gradnjo Katoliškega doma v Gorici (zdaj Kulturni center Lojze Bratuž) in njegov upravnik. Dejavno je sodeloval pri Katoliškem tiskovnem društvu, kot upravnik Goriške Mohorjeve družbe, pri Zvezi slovenske katoliške prosvete in drugih organizacijah. Leta 1980 je prejel cerkveno odlikovanje sv. Silvestra papeža.

16. FILM VIDEO MONITOR

Na 16. Film Video Monitorju, ki ga v Gorici prireja Kinoatelj, so Nagrado Darko Bratina podelili avtorju filma Kruh in mleko Janu Cvitkoviču.

250-LETNICA GORIŠKE NADŠKOFIJE

Inštitut za družbeno in versko zgodovino iz Gorice je 29. in 30. novembra priredil posvet zgodovinarjev ob 250-letnici ustanovitve goriške nadškofije. Nastopili so strokovnjaki iz Italije, Slovenije in Avstrije.

FRANC KATTNIG IN 17. KNJIŽNI SEJEM

Od 28. novembra do 2. decembra je bil v Cankarjevem domu v Ljubljani 17. Knjižni sejem. Založniki iz matice in zamejstva so na njem priredili celo vrsto predstavitev novih knjig in srečanj z avtorji. Delili so tudi razne nagrade. Že na otvoritvi je prejel Schwentnerjevo nagrado za življenjsko delo v založništvu in knjigotrštvu inž. Franc Kattnig, ki je že 20 let odgovoren za založniški program Mohorjeve v Celovcu.

GLEDALIŠKI VRTILJAK

V okviru Gledališkega vrtiljaka, ki ga že 3. leto organizira Radijski oder v sodelovanju s Slovensko prosveto in Slovenskim stalnim gledališčem, je Slovenski oder pripravil igrico Lučke Susič "Čudežna ura". Ker je bila predstava v dvorani Marijinega doma pri Sv. Ivanu le nekaj dni pred Miklavževim godom, je dobri sv. Miklavž presenetil vse navzoče in ob koncu predstave prišel na oder v spremstvu angelčkov, ki so mu pomagali deliti darove. Kot prvo je Miklavž obdaril avtorico in režiserko Lučko Susič.

IVAN PETERLIN NAGRAJEN

V Ljubljani so 23. novembra podelili najvišje slovenske športne nagrade: tri Bloudkova priznanja in 12 Bloudkovih plaket. Za ustvarjalni delež pri razvoju slovenskega zamejskega športa v Italiji v zadnjih 30 letih je plaketo prejel tudi trener in organizator prof. Ivan Peterlin iz Trsta.

M. TOVORNIK V ZDA

Vodja Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, državna sekretarka Magdalena Tovornik je bila konec novembra in v začetku decembra na desetdnevnem obisku pri Slovencih v ZDA. Obiskala je "ameriško Ljubljano" - Cleveland in številne druge skupnosti v petih zveznih državah.

SPOMIN NA NADŠKOFA SEDEJA

Ob 70-letnici smrti goriškega nadškofa Frančiška Borgie Sedeja je bila 28. novembra v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici proslava, na kateri so spregovorili preučevalci njegovega cerkvenega in narodnoobrambnega dela Tomaž Simčič, Lojzka Bratuž in Tomaž Pavšič.

Na slovenski strani državne meje pa so s postavitvijo Sedejevega kipa nad grobnico v baziliki na Sv. Gori 2. decembra izpeljali pobudo postavitve treh odlitkov Sedejevega kipa (delo Evgena Guština) v Cerknem, Novi Gorici in na Sv. Gori.

20 LET KULTURNEGA DOMA V GORICI

V Kulturnem domu v Gorici, ki slavi 20-letnico, se vrstijo jubilejne prireditve. Dne 27. novembra so odprli veliko razstavo slikarja Silvestra Komela, ki je umrl pred 18 leti. Spregovorili so ravnatelj doma Igor Komel, novogoriški župan Črtomir Špacapan in likovni kritik Joško Vetrh.

NAGRADA ZA J. KOPEINIGA

Rektor Katoliškega doma prosvete v Tinjah, koroški duhovnik Jože Kopeinig je v Celovcu prejel deželno nagrado Koroške za človekove pravice za leto 2001.

PESEM JESENI

V Prešernovem gledališču v Boljuncu je bila 2. decembra revija Zveze cerkvenih pevskih zborov iz Trsta Pesem jeseni. Udeležence je pozdravil tržaški škof msgr. Ravignani. Nastopilo je 14 zborov. Posebna priznanja za dolgoletno vodenje zborov in orglanje sta prejela Milena Guštin iz Repna in Albin Verginella iz Sv. Križa.

PROSLAVA GMD

Predstavitelj letošnje knjižne zbirke mohorjevsk (levo) in nastop pevskega zbora Lojze Bratuž (desno).

Goriška Mohorjeva družba je predstavitev knjižne zbirke za leto 2002 združila s praznovanjem 150-letnice rojstva Mohorjeve 23. novembra v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici. Slavnostni govornik je bil predsednik GMD msgr. Oskar Simčič, ki je segel v leto 1923, ko je zaradi zgodovinskih razmer morala na mohorjanskem deblu zrasti samostojna goriška veja, da bi pomagala zatirani manjšini v Italiji. Iz tega se je razvila pomembna kulturna ustanova, ki še naprej bogati zamejski in skupni slovenski prostor, nago-varja pa tudi italijansko občinstvo.

Slovesnost je povzdignil nastop mešanega pevskega zbora Lojze Bratuž pod vodstvom Bogdana Kralja. Prisotni so bili zastopniki Mohorjevih iz Celovca in Celja, goriški nadškof, župan, senator in drugi predstavniki oblasti.

SAMOPODOBA SLOVENCEV

Slovenski PEN, ki so ga 20. novembra 1926 sprejeli kot samostojen pisateljski center v mednarodno pisateljsko organizacijo (prvi predsednik je bil Oton Župančič, podpredsednika pa sta bila Izidor Cankar in Fran Saleški Finžgar), je svojo 75-letnico praznoval delovno, saj je 22. novembra priredil simpozij o samopodobi Slovencev. Iz zamejstva sta nastopila Dušan Jelinčič in Marko Kravos, medtem ko je Boris Pahor poslal svoje besedilo. Prispevke kakih 30 avtorjev so natisnili v knjigi Samopodoba Slovencev, v kateri so razvrščeni v sklope: V zgodovinsko politični vizuri, Sledovi in sedanjost, Ta hip - kritični in upajoči, Podo-be in prispodobе.

PONATISNjeni UČBENIK

Slovenian Research Center of America, ki ga v Clevelandu vodi prof. Edi Gobec, je ponatisnil uspešni učbenik slovenščine v angleškem jeziku Slovenian Language Manual, Vol. I, ki sta ga sestavili Milena Gobec in Breda Lončar.

BARAGOVl DNEVI

Letošnji Baragovi dnevi v ZDA so bili 22. in 23. septembra v Lansingu v Michiganu. Pri slovesnostih je sodelovalo pet škofov. Iz Slovenije je prišel ljubljanski pomožni škof msgr. Andrej Glavan.

SKLAD DORČE SARDOČ

Sklad Dorče Sardoč je 30. novembra v Nabrežini porazdelil otrokom iz dvojezičnega šolskega središča v Špetru in pa zamejskim visokošolcem enajst štipendij za skupno 25 milijonov lir. Na slovesnosti so spregovorili predsednik Sklada Boris Peric, Vera Tuta Ban in podžupanja Mariza Škerk Kosmina.

RAZSTAVA MARJANA GRUMA

V Buenos Airesu je kipar Marjan Grum novembra odprl v svoji galeriji razstavo figur iz železa, slik in "kompozicij v gibanju". Kipar, ki se je rodil na Igu, je razstavil tudi dela, ki so nastala po obisku povojnih morišč v Sloveniji. Tudi njegov oče, domobranski častnik, je namreč izginil po vojni.

MAKSIM GASPARI NA RAZGLEDNICAH

Maksim Gaspari je bil rojen leta 1883 v Selščku na Cerkniškem. Veliko se je družil z Nikom Sadnikarjem in Hinkom Smrekarjem. Tri leta je poučeval na I. državni gimnaziji, kasneje pa na umetniški šoli Probuda in strokovni šoli grafičnih strok v Ljubljani. Vsebina večine slikarskih del je vzeta iz življenja preprostih ljudi na slovenskem podeželju, od koder je tudi veliko podob slovenskih gora in gorskega sveta. Zato so njegova dela in tudi razglednice tako zelo priljubljene med Slovenci. Leta 1977 je dr. Stane Mikuž izdal pri Mladinski knjigi monografijo o njem, pred kratkim pa je izšla tudi knjiga "vseh" Gasparijevih razglednic. Razglednice in voščilnice z Gasparijevimi slikami pa izhajajo v večjem številu še danes. Samo letos so dediči izdali kar 17 ponatisov različnih razglednic in prav toliko voščilnic. Na njih je pogosto motiv zimske gorske pokrajine in zasneženih vasi ter božičnih in novoletnih običajev na Slovenskem.

**PROF. RADO LENČEK
80-LETNIK IN KONVENCIJA
SLOVENISTIČNIH ŠTUDIJ**

Slavist in etnograf prof. Rado Lenček je 3. oktobra v New Yorku praznoval 80-letnico. Od leta 1992 ima naslov "zaslužnega profesorja" na ugledni Kolumbijski univerzi v ameriškem vele mestu, kjer je začel predavati leta 1965. V letih 1962-65 je predaval na univerzi v Urbani Illinois, povojna leta do izselitve v ZDA leta 1956 pa je bil profesor na slovenskih šolah v Trstu in Gorici, kot tudi sodelavec na radiu in pri USIS-u. Od ustanovitve leta 1973 je bil deset let predsednik Society for Slovene Studies v ZDA.

Omenjeno društvo za slovenistične študije je pripravilo več znanstvenih razprav v okviru redne konvencije Ameriškega združenja za pospeševanje slavističnih študij, ki je bila od 15. do 18. novembra v Arlingtonu. Nastopilo je več ameriškosllovenskih in matičnih strokovnjakov. Slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel pa je sporočil, da je bil eni izmed ustanoviteljev Society for Slovene Studies, zgodovinar ki iz Ohia Carole Rogel, podeljen častni znak svobode Republike Slovenije.

50 LET ZBORA BRATUŽ

Mešani pevski zbor Lojze Bratuž, ki ga je leta 1951 ustanovil v Gorici prof. Mirko Filej, je svoj zlati jubilej praznoval 13. decembra s koncertom v Kulturnem

centru Lojze Bratuž v Gorici. Ob tej priložnosti so Marilka Koršič Zorn, Miloš Čotar in Marko Terčič pripravili spominsko brošuro. Na koncertu so podelili Gallusove značke zvestim pevcem, posebej pa so se spomnili skladatelja in dirigenta Stanka Jericija, ki je zbor vodil 30 let. Danes poje pod taktirko Bogdana Kralja.

POTRKAJ NA ŽARO

Založba Mondena je 5. decembra predstavila v Društvu slovenskih pisateljev v Ljubljani novo knjigo tržaškega pesnika Marka Kravosa Potrkaj na žaro. Izšla je v novi knjižni zbirki Epika.

NOVA PREDSEDNICA SIM

Nova predsednica Slovenske izseljenske matice je raziskovalka in arhivistka iz Izole Milica Trebše Štolfa, ki je izdala že več knjig o Slovencih v Kanadi in drugih vprašanjih. Podpredsednik je univ. prof. Matjaž Klemenčič.

USODA IZOBRAŽENCEV

Slovenska matica je v knjigi z naslovom Usoda slovenskih demokratičnih izobražencev izdala gradivo z dveh svojih posvetov: o feministki in pisateljici Angeli Vode (5. maja 1999) ter o pravniku in politiku Borisu Furlanu (17. maja 2000), torej o dveh žrtvah Nagodetovega procesa leta 1947. Knjigo je uredil Peter Vodopivec, v njej pa so referati zgodovinarjev in drugih strokovnjakov.

4. in 5. decembra pa je bil na Slovenski matici že nov, multidisciplinarni posvet o Slovencih v XX. stoletju.

XI. DEŽELNI KONGRES SSK

V Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici je bil 1. in 2. decembra XI. deželni kongres Slovenske skupnosti. Tajniško poročilo je prebral Andrej Berdon, ki ni več kandidiral za to mesto. Novi deželni tajnik je Damijan Terpin, novi deželni predsednik pa Drago Štoka, ki je nasledil Bernarda Špacapana. Deželni podtajnik je Andrej Berdon, deželni podpredsednik pa Hadrijan Corsi.

Pred tem sta bila pokrajinska kongresa za Tržaško in Goriško z obnovitvijo pokrajinskih vodstvenih teles Slovenske skupnosti. Za tržaškega tajnika je bil potrjen Peter Močnik, nova predsednica je Fulvia Premolin. Novi goriški tajnik je Mirko Špacapan, novi goriški pokrajinski predsednik pa Ivan Černic.

POGLEDI NA DUHOVNIKA

Marijina kongregacija slovenskih bogoslovcev in duhovnikov v Ljubljani je v knjigi *Moje oko je pero* objavila poglede nadškofa Rodeta in devetih uglednih laikov na duhovnikov lik in poslanstvo. Tako sta svoje misli prispevala tudi pisatelj in mislec Alojz Rebula iz Trsta ter časnikar in književnik Jurij Paljk iz Gorice.

NOVI NUNCIJ V SLOVENIJI

Kmalu po parafiranju sporazuma med Sv. sedežem in Republiko Slovenijo o pravnih vprašanjih je papež decembra imenoval novega apostolskega nuncija v Sloveniji. To je poljski nadškof Marjan Oleš. Nuncij Farhat, ki je v Ljubljani služboval od leta 1995, odhaja v Turčijo.

"Vatikanski sporazum" sta 14. decembra v Ljubljani podpisala zunanji minister Rupel in vatikanski tajnik za odnose z državami Tauran.

JANKO MESSNER 80-LETNIK

13. decembra je praznoval 80-letnico koroški pisatelj prof. Janko Messner. Pred jubilejem so mu v Domu literature v Celovcu priredili literarni večer, Zveza slovenskih organizacij pa mu je podelila Petkovo priznanje.

V knjižnem daru založbe Drava za leto 2002 so tudi Messnerjevi Aforizmi in bliskavice.

DR. STANISLAV HAFNER 85-LETNIK

Slovenski veleposlanik v Avstriji Ivo Vajgl je 13. decembra v Narodni knjižnici na Dunaju izročil častni znak svobode Republike Slovenije dolgoletnemu profesorju slavistike na univerzi v Gradcu dr. Stanislavu Hafnerju ob njegovi 85-letnici. Ta koroški strokovnjak velja za Kopitarjevega in Miklošičevega naslednika, saj je bil več let tudi kustos oddelka slovanskih jezikov Narodne knjižnice na Dunaju.

60-LETNICA STRELOV NA OPČINAH

Dne 15. decembra je minilo 60 let od ustrelitve petih junakov II. tržaškega procesa na strelišču na Opčinah.

Obletnici je bilo posvečenih več pobud. Tako je Knjižnica Pinko Tomažič in tovariši z Opčin ob svoji 20-letnici izdala v slovenščini in italijanščini knjigo *Posebno sodišče - drugi tržaški proces*. Napisali so jo zgodovinarica Milica Kacin Wohinz, obsojenec na II. tržaškem procesu in publicist Vid Vremec ter publicistka in raziskovalka Lida Turk. Predstavitve je bila 12. decembra v Prosvetnem domu na Opčinah, kjer so tudi odprli dokumentarno razstavo.

Finžgarjev dom na Opčinah je 14. decembra priredil predavanje zgodovinarja Milana Pahorja in pravnika Petra Močnika.

Slovenska skupnost je položila venec na kraju ustrelitve 15. decembra jutraj.

V Žgoniku je bil 15. decembra koncert mešanega pevskega zbora Tabor z Opčin, otrok osnovne šole Pinko Tomažič iz Trebč in Tržaškega partizanskega pevskega zbora Pinko Tomažič.

V nedeljo, 16. decembra, pa je bila možična proslava borčevskih organizacij na openskem strelišču. Govorila sta Marta Ivašič in Claudio Tonel.

PRAVCE IZ BENEČIJE

Pod tem naslovom je v knjižni priredbi *Žive Gruden* izšla pri Zadrugi Novi Matajur zbirka beneških ljudskih pravljič. Za italijansko izdajo *Lo scrigno delle storie* jih je prevedel Pavel Petričič. Ilustrirala jih je Luisa Tomasetig. Obe knjigi so predstavili 12. decembra v Špetru.

MALA CECILIJANKA

Na Mali Cecilijanki, ki jo je 8. decembra priredilo Združenje cerkvenih pevskih zborov v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici, je nastopilo deset goriških in tržaških zborov. Govor je imel časnikar in književnik Jurij Paljk.

Revija Pastirček in Goriška Mohorjeva družba sta ob tej priložnosti izdali otroško pesmarico Eno si zapojmo... ali pa vse, ki jo je uredila Marja Feinig Tavčar. Skladbe so na voljo tudi na zgoščenki in kaseti.

UMRL GREGOR PERTOT

Priznanje ob 35-letnici zbora Fantje izpod Grmade julija letos.

Na svojem domu v Nabrežini je 15. decembra podlegel zahrbtni bolezni dolgoletni radijski napovedovalec in prosvetni delavec Gregor Pertot. Rodil se je 24. avgusta 1932 v Nabrežini. V letih 1961-92 je bil v službi na Radiu Trst in kot tak eden izmed "razpoznavnih glasov" te postaje. Že prej je nastopal z Radijskim odrom in Slovenskim odrom, dejaven pa je bil še v domači prosvetni, politični in župnijski skupnosti ter pri zboru Fantje izpod Grmade.

SPOMENIK V ILIRSKI BISTRICI

Društvo za negovanje rodoljubnih tradicij organizacije TIGR Primorske in Društvo za krajevno zgodovino in kulturo iz Ilirske Bistrice sta 15. decembra na Hribu svobode v Ilirski Bistrici odkrila spomenik tigrovcem in protifašistom doline Reke, Brkinov in Zgornje Pivke, delo kiparja Janeza Lenassija. Na njem so imena desetih domačinov, ki jih je dalo ustreliti fašistično Posebno sodišče: Alojza Valenčiča, ustreljenega pri Bazovici leta 1930, Viktorja Bobka, ustreljenega na Opčinah leta 1941 in Ivana Čekade, Viljema Dolgana, Leopolda Franka, Antona Gržine, Vincenca Hrvatina, Josipa Rojca, Franca Vičiča ter Josipa Žefrina, ki so bili ustreljeni v dveh skupinah v Rimu leta 1942.

Na slovesnosti v Ilirski Bistrici so govorili župan Franc Lipolt, predsednik Društva TIGR Franjo Batagelj in predsednik Državnega zbora Republike Slovenije Borut Pahor.

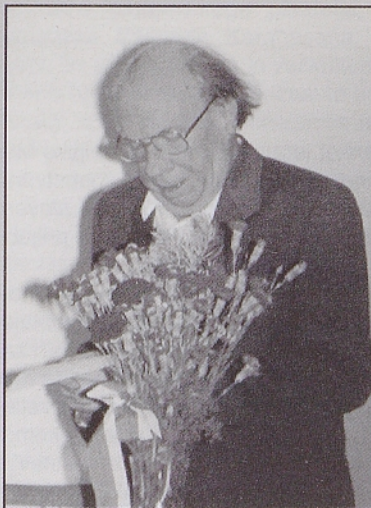
50 LET OBČINE ŠTEVERJAN

V Števerjanu so 16. decembra praznovali 50-letnico obnovitve samostojne občine Števerjan, ki so jo bili ukinili fašisti leta 1927. Na proslavi je govoril župan Hadrijan Corsi, nastopili pa so domači otroci, pevci in prosvetni delavci. Predstavili so tudi zbornik Občina Števerjan skozi čas, ki sta ga uredila Alessio Stasi in Marjan Drufovka.

VASLETOVA BOŽIČNA ZGOŠČENKA

Solist ljubljanske opere in koncertni pevec basbariton Juan Vasle je pri založbi kaset in plošč RTV Slovenija v Ljubljani izdal zgoščenko Raduj, človek moj. Na njej je 24 slovenskih in tujih božičnih skladb, ki jih izvaja ob zelo različnih spremljavah: Big Band RTV Slovenija, Komorni zbor RTV Slovenija, mešani zbor Anton Foerster, New Swing Quartet, Leon Engelman (klavir), Cita Galič (citre), Tone Potočnik (orgle), Josip Mihelčič (mali boben) pa še pevec Oto Pestner. Za Vasleta, ki se je rodil leta 1954 v Buenos Airesu, z družinico pa se je stalno naselil v Ljubljani leta 1990, je to četrta zgoščenka, saj je že izdal plošče Slovenske pesmi, Slovenski samospevi XX. stoletja in Sudamérica. Ukvarja se tudi s časnikarstvom in publicistiko.

ZORKO HAREJ 80-LETNIK

Tržaški glasbenik in javni delavec dr. Zorko Harej praznuje 22. decembra 80-letnico. Rodil se je v Dornberku, študiral pa v Gorici in Trstu, kjer se je naselil po vojni in se zaposlil prej na slovenskih šolah, potem pa na radiu. Glasbi se posveča kot skladatelj in dirigent ter organizator, saj je dolga leta predsednik Zveze cerkvenih pevskih zborov v Trstu. Nastopa pa tudi kot publicist in javni delavec. Dr. Harej je bil pokrajinski predsednik, nato pa tajnik Slovenske skupnosti, svetovalec in zelo delaven odbornik na tržaški pokrajini ter član številnih drugih delovnih teles.

TRETI ZAMEJSKI VEČER

V športno-kulturnem centru v Zgoniku je Zamejski kvintet priredil zelo dobro obiskan narodnozabavni Zamejski večer. Z njim je pel Alfi Nipič, iz Avstrije pa je prišel ansambel Die Mooskirchner. Večer je povezoval Boris Kopitar.

FRANCE GABER ZLATOMAŠNIK

Že poleti je v Minnesoti v ZDA daroval zlato mašo upokojeni duhovnik France Gaber. Rodil se je 25. marca 1918 v Stari Loki, kot bogoslovec je odšel v emigracijo, v duhovnika pa je bil posvečen leta 1951 v Clevelandu. Vedno je služboval na angleško govorečih župnijah, vendar je povezan tudi s slovensko skupnostjo.

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

XXVII. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

- tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi
- tekmovanje traja do konca leta 2001. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta
- skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ul. Donizetti 3; tel. 040-370 846 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, v.le XX Settembre 85; tel. 0481-538 128

BETLEHEMSKA LUČ

Tudi letos so slovenski in italijanski skavti prenesli Betlehemska luč miru z Dunaja v Trst. Ob tej priložnosti je bilo 15. decembra pri Novem sv. Antonu že tradicionalno predbožično srečanje članic in članov vseh tržaških skavtskih organizacij. Somaševanje skavtskih duhovnih voditeljev v italijanščini in slovenščini je vodil tržaški škof msgr. Ravignani.

OBNOVLJENA CERKEV NA PESKU

Cerkev Brezmadežne na Pesku, ki jo je po načrtih arh. Vilka Čekute v letih 1951-54 dal zgraditi rajni župnik Marijan Živic, poslikal pa jo je Tone Kralj, so obnovili in delno dodatno poslikali. Tržaški škof msgr. Ravignani jo je blagoslovil 8. decembra, ko so tudi odkrili ploščo v spomin na msgr. M. Živca. Nastopila sta otroški zbor Slomšek in mešani zbor Lipa iz Bazovice.

MIRKO KAMBIČ: DOŽIVETJA SREDI MOJEGA STOLETJA

"Po tihi maši so danes verniki odšli, z njimi tudi moj ministrant. V zakristiji sem ostal še okrog četrte ure, da sem vse pospravil... Zaklenil sem zakristijo in odšel do vhoda, kjer sem imel prislonjeno kolo. Na hitro se je tedaj zgodilo tisto, kar me je sprva presenetilo. Pri vratih sta stala dva mlada moška, eden suh in visok, drugi krepak in manjše postave. "Želita, prosim?" ju nagovorim. Oba se zazreta vame srepo in hladno. Ta visoki mi avtoritarno izjavi: "Aretirani ste!"

Tako se je začela zaporniška pot avtorja letošnje celjske mohorjevske Mirka Kambiča z naslovom "Doživetja sredi mojega stoletja."

Zaporniške literature, ki so ji avtorji slovenski duhovniki, se je že nekaj nabralo. Gre seveda za komunistične zapore. Ti so se najbolj polnili z duhovniki v prvih povojnih desetletjih. Delovna taborišča, kjer so prestajali svojo kazen, so bila v glavnem tri: hidrocentrala v Medvodah, stanovanjski bloki v Žalah pri Ljubljani in grad na lgu pod Krimom.

Triletna zaporniška usoda Mirka Kambiča med letoma 1949 in 1952 se je odvila med ljubljanskimi zapor in Žalami.

A najprej dve besedi o avtorju. Mirko Kambič je Belokranjec, duhovnik lazarist, ki je bil v času aretacije ravnatelj lazaristovskega konvikta na Taboru v Ljubljani. Ko je prišel iz zapora, je v sporazumu s predstojniki v Parizu, Ljubljani in Rimu iz zdravstvenih razlogov nehal opravljati duhovniško službo. Posvetil se je študiju umetnostne zgodovine, postal magister znanosti in se osredotočil na zgodovino fotografije. Bil je sodelavec Znanstvenega inštituta Filozofske fakultete in nekaj let tudi honorarni predavatelj na njej. Organiziral je zelo odmevno razstavo "150 let fotografije na Slovenskem" in zanj prejel Župančičevo nagrado. Pisal je poljudne razprave in

članke, leta 1996 pa je za celjsko Mohorjevo družbo prispeval znanstveno študijo h knjigi *Josip Pelikan, slovenski fotograf*. V javnosti se je priljubil kot predavatelj z diapozitivi.

Zaporniška pot, po kateri vodi bralca te knjige, ima naslednje postaje: samotna kletna celica v Centralnih zaporih Udbe v Ljubljani, iz njenega morečega vzdušja premestitev v svetlejšo celico, kjer ima za tovariša komunisto - kominformista, premestitev v obljudeno sobo v Kazensko popoljševalni zavod v Ljubljani. Vse to pred procesom, na katerem Kambič sicer mirno zavrne vse točke obtožnice, a hujše obsodbe ga reši posebna sreča: da vse tri priče, ki jih je Udbe pripravila proti njemu, med njimi tudi neka ženska, pred sodiščem prekličejo svoje obtožbe. Tako se obsodba glasi samo na tri leta. Po samoti in mrkosti celic gradbišče Žale pomeni zanj sonce, zrak, razglede, družbo drugih duhovnikov: skratka skoraj odrešilno spremembo. Prošnja, da bi mu skrajšali zapor in zaradi katere se spet vrne za kratek čas v zapore na Miklošičevi v Ljubljani, mu je zavrnjena. Kambič namreč vztrajno zavrača vpis v režimsko duhovniško društvo CMD. Zaradi tega dočaka svobodo šele ob izteku datuma, določenega v obsodbi, med delom na gradbišču v Žalah, v maju 1949. Ko se svoboden, a brez vsega, zglaš pri frančiškanih v Ljubljani, mu znani pater Roman Tominec z velikodušno gostoljubnostjo ponudi sobo in hrano.

Takšna je zgodba te resne, a ne tesnobne, širokosrčne, a pravične knjige. Odlikuje jo zlahtna človeškost, obenem pa tudi uglajena pripovedna oblika. Estetska težnja tu pa tam celo zapeljuje avtorja v literariziranje. Manj pride v knjigi do izraza okoliščina, da je njen avtor duhovnik in da živi med duhovniki, med drugim tudi z bodočim škofom dr. Stankom Leničem. Na vprašanje, kaj je v knjigi najprejeteljivejše, pa se odgovor kar vsiljuje: to je Kambičevo srečanje v isti celici z nekdanjim partizanom in komunistom, zdaj prepričanim privržencem Resolu-

cija Informbiroja Avgustom-Gustlom Staretom. Nekega dne, ko je še sam v svoji celici, Kambič zasliši presunljive klice "Na juriš!" in "Na pomoč!". Pozneje s tistim razrvanim in izčrpanim človekom zaživi skupaj v isti celici, pride z njim v prijateljsko človeško bližino, mu ob slovesu obljubi, da bo, ko bo spet na prostosti, obiskal njegovo ljubljeno ženo. Bralec presunljivo zve, da je bil nesrečni vernik v Stalina I. 1949 obsojen na kar 14 let in da je samo dve leti pozneje umrl kot žrtev Golega otoka.

Kambičeva knjiga se zaradi svoje človeškosti, a tudi oblikovne kultiviranosti, uvršča med boljše primerke naše zaporniške literature. Je treba podčrtati tudi njeno dokumentarnost, njeno pričevanjskost o nekem nečloveškem času?

Besedilo knjige na koncu dopolnjuje tudi fotografska dokumentacija, kjer se bralec najdlje zazre v obraz mrtvega komuniste Avgusta-Gustla Stareta.

A. R.

RAZNI, PISATELJI ZA MIR,
Ljubljana, Cankarjeva založba, 2001 - 384 str.

Strašna morija na Balkanu je pokopala ne le nekdanjo jugoslovansko državno tvorbo - postavila je namreč v ospredje nacionalizem in medetnično sovraštvo, ki sta dolga desetletja tlela pod navideznim "bratstvom in edinostjo" -, temveč je postavila pod vprašaj tudi samo možnost, da bi pripadniki različnih jugoslovanskih narodov sploh zmogli najti skupen jezik in zaživeti v medsebojnem spoštovanju. Ob tem si je skupina intelektualcev zastavila sledeče vprašanje: "Če se ne moremo pisatelji dvigniti nad neumnostjo nacionalistov, kdo se lahko?" (str. 4). Mi bi tej skupini lahko dodali še vzdevek "dobromisleči" ali "nezastrupljeni" pisatelji, saj že sama pripadnost intelektualni eliti ni bila dovolj, da se ne bi npr. Dobrica Ćosić navzel velikosrbskega ideala.

Okrog revije Sodobnost in njenega glavnega urednika Evalda Flisarja se je tako izoblikovala skupina 37 piscev, ki predstavljajo narode nekdanje Jugoslavije: njihove pesmi in kratko prozo so nato izdali v zajetni knjigi s trojezičnim naslovom *Pisatelji za mir - Writers for Peace - Književnici za mir*. Vsi avtorji so se s plemenito gesto odrekli honorarju, da bi omogočili ta projekt, vendar pa ta posebna številka revije Sodobnost verjetno ne bi mogla iziti, ko je ne bi finančno podprla tudi ameriška ambasada v Ljubljani.

V svojem uvodu Evald Flisar tako pojasnjuje, da pri projektu ne gre za "nostalgijo po nekdanji Jugoslaviji" (str. 4): kolo zgodovine se namreč ne bo zavrtelo nazaj, vendar take in podobne pobude lahko prispevajo k "obnovi mostov med nekdanjimi in - neizogibno - tudi bodočimi prijatelji." Takole piše Flisar o utrjevanju nekdanjih vezi: "Morali bi jih utemeljiti v novi realnosti. To ne bi zgolj okrepilo procesov demokratizacije v tem delu sveta, ampak bi hkrati pospešilo razvoj liberalnih vrednot, svobode govora in spoštovanja do tistih, ki so in hočejo biti drugačni - kar so nove stvari vsaj v nekaterih predelih jugozahodne Evrope." (str. 3).

Uvod v knjigo predstavlja esej Josipa Ostija o kulturnem življenju v nekdanji Jugoslaviji, nato se bralcu ponujajo v branje prozni in lirski prispevki. Med avtorji, ki so se odzvali povabilu Sodobnosti, je tudi pet Slovencev: ob Andreju Blatniku, Alešu Debeljaku, Evaldu Flisarju in Borisu A. Novaku je tudi Miran Košuta, kar lahko vzbudi začudenje, saj so zamejca vključili med intelektualce nekdanje skupne Jugoslavije. Košutov prispevek (žal samo v angleškem jeziku) pa se ujema z vprašanjem kulturnih in medetničnih stikov celotne antologije, saj se avtorjev zapis opira na doživljanje samo navzven strpnega in odprtega Trsta. Košutov prispevek nosi naslov *Dževad's Prophecy* oziroma *Dževadova prerokba*: avtor pripoveduje, da bi rad bil tujec, da bi se smel napiti le lepote Miramara, da bi smel okusiti mehkobo Rezije, podoživljati vrtoglavi let galebov nad sesljanskimi čermi - in nato krenil dalje, večni popotnik ali Tuareg. A Zamejstvo mu je bilo usojeno že pred rojstvom, tako da je sedaj razpet med zamejskim peklom in nebesi: peklom naše številčne in psihološke majhnosti ter nebesi neslutnih možnosti preseganja meja, ki so dane

morda edinole zamejcu, da ustvari "mostove zgodovine, lepote in duše" (str. 224). In končno: da se uresniči prerokba sarajevskega pisatelja in dramatika Dževada Karahasana, ki meni, da strpna, odprta in večkultura Bosna ni stvar preteklosti, zasute pod tonami bomb, temveč prihajajoče bodočnosti. Za Mirana Košuto je to izziv in napoved tudi za naše zamejstvo.

Tudi Dževad Karahasan je prisoten v avtologiji *Pisatelji za mir*: njegov prispevek nosi naslov *Principi mehanične metafizike* in ga žal lahko beremo le v angleščini in srbohrvaščini, čeprav bi bil vreden ne le, da ga uredniki prevedejo v slovenščino, temveč da ga objavijo še v kaki drugi, morda odmevnejši obliki. Karahasan namreč izhaja iz lastne izkušnje resnično strpne Bosne, kjer so različne kulture, veroizpovedi in narodnosti sprejemale "drugačnost" kot nekaj samoumevnega; izbruh vojne so torej doživljali kot nerazumljivo nasilje od zunaj, poskus, da bi z orožjem prepričali ljudi v nujnost medetničnega sovraštva. Po svojem odhodu iz Sarajeva in nastanitvi v Nemčiji pa se je Karahasan soočil s posplošujočim in površnim razmišljanjem marsikaterega zahodnega "izvedenca" za Balkan. Konkretno: tu gre za stališča nemškega politologa Petra Glotza, ob katerem se Karahasan sprašuje, koliko je Zahod sposoben razumeti vzroke za morijo na Balkanu in dojeti odtenke v pristopu posameznih etničnih skupin. Grozljivo je namreč govoriti o enem samem jugoslovanskem narodu, o skoraj milijonskih balkanskih mestih, o bosanski idili, ko s temi mehanskimi stereotipi zavajaš poslušalce in ustvarjaš lažne predstave o Balkanu. Mislim, da bi Karahasanov esej morali prebrati marsikateri t. i. "izvedenci" za balkansko vprašanje in se ob njem seveda tudi zamisliti. Avtor sam pa tudi navadnemu bralcu ponuja vpogled v veliko zapletenejši okvir.

Ob vsem koristnem, kar lahko odkrijemo v antologiji *Pisatelji za mir*, pa motijo odločitve uredništva, da se samo nekateri prispevki prevedejo v slovenščino: v glavnem so vsa besedila v angleščini in srbohrvaščini ali pa samo v angleškem jeziku, kar seveda zahteva globlje znanje tujega jezika, saj je umetniška govorica že po definiciji nekoliko bolj zapletena in je bralec, ob slabšem poznavanju jezikovne kode, ob popolni umetniški užitek oziroma razumevanje.

Publikacija *Pisatelji za mir* žal ni na prodaj: lahko pa si jo ogledamo v knjižnicah ali pa se zanj pozanimamo kar na uredništvu revije Sodobnost, na Hribarjevem nabrežju v Ljubljani.

Neva Zaghet

razstave

GALERIJA CARTESIUS V NOVIH PROSTORIH

Tržaška galerija Cartesius je prestižno razstavišče z bogato in pomembno dejavnostjo. Letos stopa v enaintrideseto sezono, a v novih prostorih. Od samega začetka se je nahajala v Ulici Marconi ob Ljudskem vrtu. V njej se je dogajalo, mimo razstav, še marsikaj, predvsem pa so se tam vsa leta srečevali tržaški umetniki različnih generacij. V njenih pritličnih sobah si tako ob vseh urah naletel na najpomembnejše osebnosti tržaškega likovnega življenja in imel možnost izmenjati kako besedo s strokovnjaki na področju umetnosti. Za prijeten pomek sta bila vedno razpoložena tudi lastnika in upravitelja galerije, umetnik Bruno Ponte in njegov sin, ki ga je v zadnjih letih nasledil. Moji likovni zapisi, predvsem na samem začetku, ogromno dolgujejo tema dvema prijateljema umetnosti. Galerija Cartesius je bila neformalno stičišče in zbirališče in tudi profesor Peterlin, naj mi bo tu dovoljen oseben spomin, je rad popeljal tja svoje dijake na ogled kake razstave, predvsem kadar je šlo za slovenske ustvarjalce. Sedemdeseta leta so pomenila pravi višek za galerijo, saj so v njej razstavljali najpomembnejši umetniki in privabljal v Cartesius veliko obiskovalcev. Mnogih takratnih umetnikov, na primer Černigoja, Bambiča in Spacala, ni več in včasih imam občutek, da je tisto obdobje neponovljivo, preveč stvari se je spremenilo, tolikšnih in takih markantnih osebnosti hkrati enostavno ne premoremo več.

Trst se razvija, promet narašča in galerija se je morala v prejšnjih mesecih umakniti načrtovanemu parkirišču v več nadstropjih. Srečno naključje in nedvomno tudi sposobnot galerista Ponteja sta omogočila ugodno preselitev v nove prostore, v središčno ulico Carducci. Otvoritev novega razstavišča je bila v nedeljo, 7. oktobra, zjutraj. Res veliko ljudi se je trlo v galeriji

in na ulici pred njo, tako da je bilo vzdušje nadvse praznično.

Galerist Tino Ponte je za to izredno priložnost pripravil lepo in zanimivo razstavo z naslovom "Carlo Sbisà: skulpture, slike in risbe od leta 1945 do leta 1955". Hotel je predstaviti velikega tržaškega umetnika in tudi človeka, ki je gojil prijateljske odnose z njegovim očetom. Kot je sam povedal, je trajalo zbiranje del kar nekaj let, saj si je postavil za cilj prikaz manj znane obdobja in torej težje dosegljivih umetnin. Carlo Sbisà (1899-1964) je samega sebe označeval za neoklasičista. Ta slog ne pomeni posebnega odnosa do življenja, ampak odnos do umetnosti. Njegov ideal je bila umirjena lepota, ki jo je mogoče doseči le z zavračanjem slehernega pretiravanja in z gojenjem čuta za ravnovesje in skladnost. V času, ko se je v slikarstvu uveljavila metafizika, odkrivajo likovni zgodovinarji v njegovih delih isto atmosfero negibnosti in spokojnosti, ki tako poudarjeno označuje dela metafizike. Prvine kubizma niso izrinile tega duha, ampak so vplivale na kompozicijo slik, ji odvzele monumentalnost, v zameno pa ji pridale neko novo razsežnost, ki bi jo lahko dojemali kot znak modernosti.

Razstava v galeriji Cartesius predstavlja prav to prehodno obdobje iskanja in preizkušanja na vseh ravneh. V katalogu je kratek, a zelo koristen zapis Marine Sbisà, ki nam je lahko vodilo po razstavi. V zvezi z olji poudarja avtorica prehod od bolj zaokroženih oblik brez jasnih kontur k bolj strogi geometričnosti in odločnejšim barvnim kontrastom. Predvsem pa se tu srečujemo z začetki kiparskega ustvarjanja, ki so toliko bolj zanimivi, ker se navezujejo na sočasna olja in risbe, tako da prihaja v razstavnem prostoru do vzpostavitve dialoga med različnimi izraznimi sredstvi. Posebno mesto med kiparskimi deli zavzemajo tista, ki so nastala v območju sakralne umetnosti. Tu je namembnost del umetniku narekovala bistvenost, v nekaterih primerih že na meji z abstrakcijo.

Razstava je postavljena zelo premišljeno, vsak predmet ima svoje mesto in se hkrati dobro vključuje v celoto kot v nepretrgano pripoved o umetniku, ki je ustvarjal z veliko ljubeznijo in torej s spoštovanjem do materialov in s čutom za detajle. Med deli pa nedvomno izstopa mali Jesenski portret, olje iz leta 1946, v katerem

je dosežena popolnost. Lahko bi rekla brez pretiravanja, da je v svoji preprostosti presunljivo lep in ganljiv.

Galerija Cartesius je torej po krajšem zaprtju spet na likovni sceni, prenovljena, a vedno zvesta svojemu osnovnemu izhodiščnemu prepričanju, da je razstavna dejavnost s premišljenimi izbirami galeristov bistvena dopolnitev umetniškemu ustvarjanju.

Magda Jevnikar

KIPAR MATJAŽ POČIVAVŠEK V BENETKAH

V beneški Galeriji A+A se je v preteklem letu predstavil z zares pomembnimi grafikami slikar Jože Spacal, nakar je bilo v omenjeni stavbi dovolj prostora za tradicionalno predstavitev nacionalnega zastopstva na bienalu. Sedaj gostuje v tej galeriji kipar Matjaž Počivavšek. Kipar, ki je v Benetkah začel svojo mednarodno predstavitev v okviru tedanje države v sklopu mladih jugoslovanskih likovnikov, se po enaindvajsetih letih predstavlja zelo sugestivno in obenem redno. Letos je za predstavljene eksponate prejel doma, v Sloveniji, nagrado Riharda Jakopiča. V Sloveniji je razstava na gradu Podsredi potrdila mednarodni sloves, ki ga Počivavšek doživlja dve desetletji z raznimi razstavami v Parizu, Madridu in drugod. Kot diplomirani ljubljanski akademik se je izpopolnjeval tako v New Yorku kot v Parizu, stilne sledi v njegovem kiparstvu pa bi lahko našli v slovenski kiparski šoli.

Počivavškove skulpture so brone, namerni unikati so zaradi posebnega tehničnega ustvarjalnega postopka neponovljivi. Gre za zlitje bron in voska. Ne gre le za individualno izbiro, ampak za istočasno izvirno izraženo sporočilo: kozmos je tudi v človekovem bivanju. Ves umetnikov trud ni namreč zaman: v bronelih odličnih ostajajo zaradi kombinacije z voskom zaželeni sledovi: tu so simbolične podobe časa. Kiparjeva značilnost je izbira nevsakdanjih oblik, v katerih so skoraj reliefni znaki. Kipi imajo večkratno podaljšano pravokotniško obliko, ki še najbolj spominja na bronasto kozmično knjigo, kateri se prilagajajo približnostna imena, ki so: "in kot pozaba", "vidiš jih, med tem", kakor tudi "naj roka, ves daljni", kar je podobno slutenjskim vizijam. Ob tako abstrakt-

nih bronastih podobah in naslovih človek pomisli na neizmerno nedorečenost časoprostora. Neskončna je knjiga večnosti, kateri so namenjena komaj vidna znamenja, ustvarjena v času. A človekova prisotnost je unikat, pa naj ima še tako približno barvo plesnivosti! To je ena od asociacij, ki jih v razstaviščnem prostoru lahko občutiš. O takih razmerjih je veliko pisal in razmišljal stari mojster Rihard Jakopič. Počivavškove bronaste ploskve spominjajo na neuničljive knjige, ki naj potrjujejo človečanski credo. Seveda je taka vera v pozitivno vlogo človeštva potrjena v spremnem katalogu, ki pri naša zgodbe o kipu svete Fides. Gre za opis čudodelniških lastnosti omenjene svetnice, ki se je v srednjem veku priljubila božjepotnikom, tako da so čistili tudi njen kip in mu dolga stoletja pripisovali čudodelniške lastnosti. Tovrstne izkušnje je imel francoski pisec Bernard iz Angersa. Da se kipar Počivavšek navezuje na francosko srednjeveško zgodbo, ni slučaj, ker je že dolga desetletja občasno v Parizu enako doma kot v rodni Ljubljani. Lahko rečemo, da s tem nadaljuje navezanost na pariško umetniško srenjo, ki je slovenskim likovnikom vedno domača, z razliko, da ima v Parizu ta naš kipar velik uspeh, medtem ko ga marsikateri naših rojakov nikakor ni imel, če ob tem navedemo vsaj enega velikana tržaške likovne srenje, to je Milka Bambiča. Zdi se, da se časi spreminjajo, tako za literate, recimo za umetniški uspeh Borisa Pahorja, kakor za likovnike, tako Deziderija Švara kot za Počivavška.

Pri tem umetniku ima obiskovalec razstave vtis, da je kiparstvo lahko tudi nekaj poetičnega, a mora pri tem sprejemati težavne stopnje likovnega tehničnega izražanja, kakor tudi metafizične hieroglife. V beneškem predele, kjer je galerija A+A, se nahajajo različne razstavne hiše, ki so zahtevne glede umetniških gostov. Prav v tem okolju Jakopičev nagrajenec ni ostal neopazen, ker so njegove skulpture nekaj povsem samoniklega za tujega umetniškega ocenjevalca, takega, ki ne pozna slovenskih kiparjev, recimo Tršarja ali Boljke. Skulpture, ki so zlitine voska in bron, ohranjajo svojo umetniško moč tudi v tem okolju, čeprav je ta tehniški postopek stara zadeva. Obnavljati spoj tako kontrastnih elementov, kot sta vosek in bron, pa je zagotovo odraz umetniškega ho-

tenja. Simbolni kontrast, saj je vosek takorekoč lahko samo simbol efimerne duhovnosti ob bronu, ki je zveneča moč težnosti, torej zemeljske materije. Taka čudna zmes je bila oblikovalna snov v času, ko se je človeštvo današnje Evrope in Sredozemlja nasploh, balo BOŽJE JEZE in vojn. Dandanes nas je zavestno ali podzavestno strah nuklearnega spopada. Kontrasti v družbeni strukturi so bili v srednjeveški Evropi nerešljivi, kakor so v današnjem "globalnem" pogledu nas, sodobnikov, prav tako nerešljivi. Občutljivega umetnika je pred približno tisoč leti gnala želja po izhodu iz tesnobe in je vlil kip, ob katerem se je množica tolažila, saj je kip povzročal celo čudeže. Enako čuteči sodobni umetnik želi zaznamovati tolažbo ali z zlitjem "kozmičnih" predmetov ustvariti boljši vtis o naši mitologiji.

Da navedemo še ostale naslove raznih skulptur, in ti so: "ki nič, ne vije", "zdi se, ta dan" in "kot senca, bi zliil". Vse je torej v slogu poetične približnosti, saj čutimo v kockastih oblikah atomske uganke, ki so nerešljive, kakor je bilo nerešljivo marsikatero bronasto obeležje ali bronasti detajl nekaterih izginulih mest v človeški zgodovini. Lahko ugibamo ali pa se samo zamislimo.

Matjaž Počivavšek je obetavno ime slovenskega kiparstva. Poučuje na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, živi pa tudi v Parizu, kjer je imel največ razstav. Izhaja iz znane skupine umetnikov, ki se je združevala v Equini, a se zelo razlikuje od ostalih članov. Z vztrajnostjo, ki je značilna za kiparje, prepričljivo osvoji našo pozornost s svojstveno likovno govorico.

Irena Žerjal

ZEMLJA, OGENJ IN... KAVA

Letos praznujeta dve tržaški podjetji visoka in pomembna jubileja: Cremcaffé obhaja zlato obletnico poslovanja, podjetje COGECO pa srebrno. Da bi bilo dvojno praznovanje slovesnejše, se je vodstvo omenjenih podjetij odločilo za priredbo posebno zanimive razstave v ugledni in središčni Palači Costanzi, pridobilo pa si je tudi pokroviteljstvo Tržaške občine, in sicer odborništva za kulturo. Razstava nosi naslov Zemlja, ogenj in... kava. V naslovu se skriva vsebina in cilj razstave. Zemlja ali posebna glina, ki jo da-

jemo po večkrat v ogenj oziroma peč, dobi ob tem nove značilnosti in se spremeni v dragoceno snov, imenovano porcelan. Kava pa je predmet poslovanja omenjenih podjetij in je torej v nekem smislu slavljenec.

Razstavo so odprli 14. novembra, na ogled pa bo do 13. decembra. Doživela je toplej sprejem in do danes (3. decembra, ko je nastal ta zapis), si jo je ogledalo kakih tri tisoč obiskovalcev. Ob razstavi je izšla zgibanka s spremnim besedilom v slovenščini, italijanščini, angleščini in nemščini, kar je sredi Trsta kljub tolikokrat poudarjenim "spremenjenim" razmeram prijetno presenečenje.

Razstava nudi na ogled dragocene izdelke iz porcelana, ki jih je ljubiteljska vnema gospoda Vanje Lokarja spravila skupaj v zdaj že petintrideset let trajajočem potrpežljivem iskanju in zbiranju. Predmeti so krhki, po nastanku segajo v oddaljene kraje po vsej Evropi in v nekaterih primerih skoraj tristo let nazaj. Vsak od teh predmetov, pa naj bo še tako majhen, ima za sabo bogato in zanimivo preteklost in v tem, da se je ohranil, je dokaz njegove dragocenosti in pokazatelj spoštovanja tistih, ki jim je prišel v roke. Kdor zbira te predmete, gotovo ljubi njihovo lepoto, prav verjetno pa je očaran tudi od življenja, ki ga imajo v sebi in ki ga je mogoče odkrivati z raziskovanjem preteklosti.

Zanimanje za porcelan je v Evropi sprožil beneški trgovec Marco Polo, ker je prinesel s sabo s potovanja nekaj kitajskih izdelkov. V svoji knjigi *Il Milione* je tudi opisal postopek izdelave porcelana, ni pa znal razkriti njegovega skrivnostnega sestava. Vrstili so se številni poskusi, kajti vrednost porcelana je bila očitna in možnost bogatega zaslužka je privlačevala marsikoga.

Marca leta 1709 je alkimist Bottger pismeno sporočil svojemu vladarju Avgustu II. Močnemu, kralju Poljske in saškemu volivcu, da je bil sposoben izdelovati porcelan. Delavnico so uredili v Meissnu, v gradu, in tu je nastala prva evropska manufaktura trdega porcelana. Čeprav so skrivnost v zvezi s porcelanom strogo varovali, je vseeno proniknila na tuje in leta 1718 je na Dunaju nastala druga evropska manufaktura porcelana. Leta 1744 je to manufakturo kupila država in prvič se je pojavil razpoznavni znak izdelkov, in sicer ščit avstrijskega grba.

Tretja po vrsti je nastala manufaktura v Benetkah, in sicer leta 1720. Zanimivo je, da je Nemec Hunger, ki je najprej delal v Meissnu, vezni člen vseh treh delavnic, saj je najprej zbežal iz Meissna, odšel na Dunaj, nato se preselil v Benetke in se, glej presenečenje, leta 1727 ponovno vrnil v saško delavnico, beneška pa je propadla.

V 18. stoletju so bile ustanovljene še mnoge druge delavnice, njihova imena so vezana na družino, ki se je s tem ukvarjala, ali s krajem, v katerem so nastale. Med njimi so ohranile trajen sloves Cozzi, Ginori, Capodimonte in VinŮvo na Apeninskem polotoku, Saint-Cloud, Lille, Chantilly in Sevres v Franciji.

V Angliji se je najprej uveljavila manufaktura v kraju Chelsea, sledile so ji številne druge: Worcester, Liverpool, Plymouth itd.

Tudi države Severne Evrope so šle v to smer, npr. Holandska, Norveška, Danska in Švedska, pri slednji ponovno srečamo Hungerja, ki smo ga že spoznali v Meissnu, od koder je šel na Dunaj, v Benetke in spet v Meissen.

Tudi Rusija je pod vplivom francoskih in nemških izdelkov postavila na noge manufakturo v takratni prestolnici, v devetnajstem stoletju pa se je uveljavil ruski nacionalni slog.

Devetnajsto stoletje je označeval eklecticism: ponovno se je uveljavljal rokoko, preučevali so in posnemali antično keramiko skozi izkušnjo renesanse, ustvarjali so v duhu egipčanske in etruščanske umetnosti, skratka, pojavljala se je mnogoterost izražanja, ki pa ni privedla do novega viška, ampak je vodila le v razdrobljenost in neurejenost.

Na razstavi so izdelki razvrščeni v kronološkem zaporedju, razlagalni panoji pa predstavljajo posamezne države in njihove manufakture. Opisane so tudi značilnosti pomembnejših slogov, ki so dobili ime po delavnicah, v kateri so se uveljavili in se ohranjajo, v mnogih primerih, še danes. Na koncu rastavne poti je tudi pano s slovarčkom najpogostejših izrazov, gre za kakih štirideset besed, v rabi v zvezi s porcelanom.

Za temeljitejši ogled razstave bodo poskrbeli z nekaj vodenimi obiski, in sicer na sredo in nedeljo, prav tako za nedeljo pa se napoveduje tudi vodstvo po razstavi v slovenščini. V pripravi je katalog, po napovedih pa bo njegovo oblikovanje terjalo nekaj mesecev.

Magda Jevnikar

Cerkvena oznanila zdomskih Slovencev

Glavni cilj Knjižnice Dušana Černeta je zbiranje in shranjevanje slovenskega zdomskega tiska ter bibliografski popis slovenskega tiska, ki izhaja na raznih koncih sveta. Pri tem našem delu in pri zbiranju vsakovrstnega periodičnega in književnega gradiva smo zasledili, da so si Slovenci, ki živijo v raznih državah, zgradili veliko cerkva in organizirali svoje župnije, zgradili župnijske domove, ustanovili društva, kulturna, športna, gospodarska. Veliko slovenskih župnijskih uradov, ki delujejo ob slovenskih cerkvah, izdaja tedensko ali mesečno glasilo, v katerem slovenski duhovniki svojim vernikom opisujejo delovanje župnije, sporede svetih maš, programe slovenskih prireditelj, novice o delovanju slovenskih sobotnih šol ter duhovne misli. Večina teh glasil je razmnoženih, nekaj pa jih je tudi tiskanih. V zadnjih letih je opaziti, da ta slovenska cerkvena glasila predvsem v Združenih državah Amerike spreminjajo svojo podobo in postajajo dvojezična, v nekaterih primerih pa izhajajo celo samo v angleškem jeziku.

Nikjer ni točnega seznama, kje in koliko časa izhajajo, tudi nikjer ni ohranjeno celotno gradivo vseh teh številnih cerkvenih glasil.

V tem kratkem opisu bomo skušali prikazati vsaj del tega ogromnega gradiva, ki so ga izdajali ali ga še izdajajo slovenski duhovniki, ki delujejo na vseh celinah, v dobrobit slovenske narodne skupnosti.

S popisom in pregledom cerkvenih oznanil pričnemo v Evropi, kjer bomo poskušali popisati tisk v posameznih državah, kjer izhaja.

NEMČIJA

Po drugi svetovni vojni se je največ Slovencev, ki so zapustili domači kraj iz ekonomskih in deloma tudi političnih razlogov, preselilo v Zvezno republiko Nemčijo. Tu so si zgradili domove, ustanovili družine in se vključili v vsakdanje življenje nemške večine. Mnogo teh izseljencev se je po večletnem bivanju v Nemčiji, vrnilo v domači kraj. Mnogo izseljencev pa se je za stalno naselilo po nemških mestih in vaseh. Izseljenci, ki so živeli v velikih mestih, so se pričeli zbirati v skupine, ustanavljati društva, pevske zборе, folklorne skupine in ustanavljati župnijske svete, ki so poskrbeli, da je iz Slovenije prišlo večje število duhovnikov, ki so prevzeli skrb za versko življenje Slovencev, živečih v Zvezni republici Nemčiji. Da bi bili verniki čim bolj povezani, so slovenski duhovniki pričeli izdajati ciklostiran listič "Med nami povedano", ki je izhajal za vsako pokrajino posebej. Naša knjižnica ima zelo pomanjkljivo zbirko teh verskih lističev. Skušali bomo prikazati razvoj teh cerkvenih oznanil in njihov pomen pri ohranitvi verske in narodne zvestobe slovenstvu.

Med nami povedano

PRILOGA NAŠE LUČI ZA SLOVENCE NA WÜRTTEMBERŠKEM
Izdaja Slovenski župnijski urad v Stuttgartu, Stafflenbergstr. 64, Telefon 07 11/23 29 91

1. MED NAMI POVEDANO

*Priloga Naše luči za Slovence na Württemberskem.
Priloga izdaja Slovenski župnijski urad v Stuttgartu.*

Kdaj je pričela priloga izhajati, nismo mogli nikjer ugotoviti. V junijski številki iz leta 1985 povzamemo, da so tega leta Slovenci, ki živijo na Württemberskem, praznovali 25-letnico ustanovitve slovenske župnije. Kot prvi duhovnik je bil leta 1960 nastavljen dr. Franc Felc za slovenske vernike v škofiji Tottenburg-Stuttgart. Srebrni jubilej so Slovenci proslavljali nadvse slovesno ter ga povezali z birmo in prvim svetim obhajilom v nedeljo, 23. junija. Slovesnost je bila v cerkvi sv. Konrada v Stuttgartu. Birmoval je slovenski metropolit, ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar. Knjižnica Dušana Černeta hrani eno številko iz leta 1971, eno številko iz leta 1985, 2 številki iz leta 1986, 4 iz leta 1987, popolna letnika 1989, 1990, 3 številke iz leta 1991 ter 2 številki iz leta 1993.

med nami povedano

PRILOGA NAŠE LUČI ZA SLOVENCE NA BAVARSKEM
Izdaja izseljenski duhovnik dr. Janez Zdešar, 800 München 13, Zielhardter, 32-81 Rgb., Tel. 55 02 96

2. MED NAMI POVEDANO

*Priloga Naše luči za Slovence na Bavarskem.
Izdajata izseljenska duhovnika Branko Rozman in Janez Zdešar, kasneje izdaja Slovenski dušnopastirski urad v Münchnu.*

Tudi pri tem cerkvenem oznanilu ne vemo, kdaj je pričelo izhajati. V številki 10 iz leta 1962 izseljenski duhovnik Janez Zdešar piše naslednje: "Ta list boste dobili v roke ne samo naročniki Naše luči, slovenskega izseljenskega mesečnika, temveč tudi oni naši rojaki, ki ste od slovenskega duhovnika že prejeli posebno pismo. Pa tudi vam, dragi rojaki, ki do danes od slovenskega duhovnika še niste ničesar prejeli – zlasti oni v Münchnu – velja ta list. V tem listu je objavljen seznam krajev in časov, kjer boste lahko opravili za božič svojo versko dolžnost."

Knjižnica Dušana Černeta ima posamezne številke med leti 1961-1993. Skupno ima 17 števil.

(Dalje prihodnjič)

MLADIKA V NOVEM LETU

Naročnine boste po novem letu plačevali v Evrih. Naročnina za Italijo bo 21€; za Slovenijo in druge države 24€; po letalski pošti 29€.

Posamezen izvod Mladike bo stal 2,60€.

Poštno položnico bomo naročnikom v Italiji priložili v prihodnji številki.

za smeh in dobro voljo

- No, Janezek, katerega spola je jajce?

- Odvisno od tega, kaj se bo izvalilo iz njega, petelinček ali putka.

- Poglej, poglej, nov bankovec!

- Kam pa dajo stare?

- Banka jih uniči.

- Škoda! Ali jih ne bi raje dali revežem?

- Znorel bom! Moja žena nima nobene energije.

- Kako to?

- Že dva meseca govori, da se bo vrnila k staršem, pa je še zdaj doma.

- Plačam! Kavao in sladkor.

- Kava je tisoč petsto lir, sladkor pa je zastonj.

- Takoooo? Potem mi ga pa dajte pet kilogramov.

Pijanec nikakor ne more natakni čevapčiča na zobotrebac. Natak mu pomaga:

- Poglejte, kako je to lahko!

- Ja, seveda, zdaj, ko sem ga že jaz utrudil.

- Gostilničar, tale merlot je pa res odličen?

- Ja, ja, res je dober. To je prvič, da se mi je tako posrečil!

- Ko prideva do prvega drevesa, te bom poljubil.

- Se ti ne zdi, da greš malce predaleč?

DAROVI V TISKOVNI SKLAD

Floriano Ukmar, Trst - 30.000 lir; Tom Lozar, Quebec, Kanada - 9.176 lir; Vida Legiša, Devin - 10.000 lir; Vinko Lipovec, Cleveland, ZDA - 8.579 lir; Janez Grum, Milwaukee, ZDA - 120.600 lir; Frank Menchak, Milwaukee, ZDA - 9.661 lir; Tatjana Rejec, Ljubljana, Slovenija - 5.000 lir; Ivan Lavrič, Clayton, Velika Britanija - 215.502 lir; Cirila Strojnik, Tempe, ZDA - 10.183 lir; Stanko Gajšek, Ingolstadt, Nemčija - 5.000 lir; Francka Horvat, Moron, Argentina - 62.427 lir; Drago Štoka, Opčine - 10.000 lir; Jože Velikonja, Bellevue, ZDA - 969.000 lir.

Vsem darovalcem se iskreno zahvaljujemo.

- Vam smem ponuditi kavo?

- Hvala, kave ne.

- Morda čaj?

- Hvala, čaja ne.

- Viski s sodo?

- Prosim, sode ne.

- Bo vaš fant letos izdelal šolo?

- Ne vem. Je šola že preveč zdelala njega.

- Sijajno! Hvala Bogu! Dva tedna mi ne bo treba kuhati.

ZNAMKE VSEH VRST IN ODRABLJENE TELEFONSKE KARTICE!

Dragi prijatelji misijonov, iskrena zahvala za vse znamke in telefonske kartice, ki sem jih prejel tekom leta za njihove potrebe. Še vedno se ta akcija nadaljuje, zato se še enkrat toplo priporočam vsem tistim, ki bi radi na ta način pomagali našim skrbnim misijonarjem.

Ob tej priliki želim vsem blagoslovljene božične praznike in srečno novo leto!

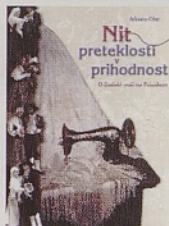
Saksida Franc - ul. Biasoletto 125 - 34142 Trst-Trieste - Italija

Božično darilo za naročnike

Bliža se najlepši verski in družinski praznik v letu. Za božič se ponavadi obdarujemo. Pri Mladiki smo razmišljali, kako bi obdarili svoje zveste bralce in naročnike in smo sklenili:

vsi naročniki - stari ali novi -, ki boste do konca tega leta, to se pravi do 31. decembra 2001, plačali naročnino za leto 2002, boste lahko izbrali v dar knjigo naše založbe iz spodnjega seznama (seveda do razpoložljivosti zaloge):

PAVLE MERKÙ: SLOVENSKA KRAJEVNA IMENA V ITALIJI

ADRIANA CIBIC: NIT PRETEKLOSTI V PRIHODNOST

BRUNA PERTOT: PESMI IZ PIPE

ANGEL KOSMAČ: RICMANJE VČERAJ IN DANES

ALOJZ REBULA: PREVISNA LETA

MARICA NADLIŠEK BARTOL: FATA MORGANA

VINKO OŠLAK: IZ DNEVNIKA

RAFKO DOLHAR: TRŽAŠKI POL-DNEVNIK

Pohitite! Stopite na pošto še danes in vplačajte naročnino na naš tekoči račun št. 11131331 - Mladika - Trst. Plačniki v tujini lahko plačate s čekom ali po banki na:

Zadružna kraška banka - Banca di Credito Cooperativo del Carso
t. r. 16916
SWIFT: CCTSIT2T

Dokaz o pravočasnem plačilu bo poštni žig z datumom ali pa dan nakazila. Že zdaj voščimo vsem vesele in blagoslovljene božične praznike!

založba
MLADIKA

MLADIKA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 040 - 370846, fax 040 - 633307, e-mail: urednistvo@mladika.com